

MENDELOVA UNIVERZITA v BRNĚ

Fakulta regionálního rozvoje a mezinárodních studií

**Potravinová bezpečnost v regionu Jižní Ameriky - případová studie
Venezuela, region Apure**

Bakalářská práce

Autor: Zuzana Štachová

Vedoucí práce: Ing. Zbyšek Korecki, Ph.D.

Brno 2016

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci: *Potravinová bezpečnost v regionu Jižní Ameriky – případová studie Venezuela, region Apure* zpracovala samostatně a veškeré použité prameny a informace uvádím v seznamu použité literatury. Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna v souladu s § 47b Zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách ve znění pozdějších předpisů a v souladu s platnou Směrnicí o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací. Jsem si vědoma, že se na moji práci vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzavření licenční smlouvy a užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona. Dále se zavazuji, že před sepsáním licenční smlouvy o využití díla jinou osobou (subjektem) si vyžádám písemné stanovisko univerzity, že předmětná licenční smlouva není v rozporu s oprávněnými zájmy univerzity a zavazuji se uhradit případný příspěvek na úhradu nákladů spojených se vznikem díla, a to až do jejich skutečné výše.

V Brně, dne:

.....

Podpis

Poděkování

Ráda bych poděkovala panu Ing. Zbyšku Koreckimu, Ph.D. za vedení mé bakalářské práce, za všechny rady, připomínky, pozitivní přístup a za trpělivost. Dále bych chtěla poděkovat svým nejbližším za podporu nejen při psaní mé práce, ale po dobu mého celého studia.

Abstrakt

Bakalářská práce analyzuje potravinovou bezpečnost ve Venezuelském regionu Apure. Literární rešerše je zaměřena na definici potravinové bezpečnosti a jejích pilířů, výživy a podvýživy, popisu Indexu globální potravinové bezpečnosti, Rozvojových cílů tisíciletí a politiky FAO v regionu Latinské Ameriky. Analytická část je věnována popisu regionu Venezuely a Apure, vývoje ekonomické krize ve Venezuele, hodnocením Indexu globální potravinové bezpečnosti regionu a implementace Rozvojových cílů tisíciletí. Návrhová část uvádí možná řešení, jak zajistit potravinovou bezpečnost.

Klíčová slova

Potravinová bezpečnost, podvýživa, Venezuela, region Apure

Abstract

Bachelor thesis analysis food security in the Venezuelan region Apure. Theoretical part is focused on definition and description of food security, pillars of food security, nutrition and malnutrition, Global food security index, Millennium development goals and FAO policy in Latin America. Analytical section characterises Venezuela and Apure region, economic crisis in Venezuela, analyses Global food security index in region and implementation of Millennium development goals. Last part suggest possible solutions of ensure food security.

Keywords

Food security, malnutrition, Venezuela, Apure region

Obsah

ÚVOD.....	8
CÍL A METODOLOGIE	9
1 TEORETICKÁ VÝCHODISKA K POTRAVINOVÉ BEZPEČNOSTI.....	10
1.1 Potravinová bezpečnost.....	10
1.1.1 Definice pojmu	10
1.1.2 Pilíře potravinové bezpečnosti.....	12
1.1.3 Index globální potravinové bezpečnosti	14
1.1.4 Faktory ovlivňující potravinovou bezpečnost.....	15
1.1.5 Podvýživa.....	16
1.2 Rozvojové cíle tisíciletí.....	19
1.3 Politika Organizace pro výživu a zemědělství v Jižní Americe.....	19
1.3.1 Regionální program třístranné spolupráce Venezuela - FAO pro Latinskou Ameriku a Karibskou oblast	20
1.4 Krize.....	21
1.4.1 Inflace a deflace	22
2 ANALYTICKÁ ČÁST	23
2.1 POPIS REGIONU	23
2.1.1 Venezuela.....	23
2.1.2 Region Apure.....	25
2.2 Ekonomická krize Venezuely	26
2.3 Obyvatelstvo	29
2.3.1 Věková pyramida.....	30
2.4 Index globální potravinové bezpečnosti.....	31
2.5 Rozvojové cíle tisíciletí.....	37
2.5.1 Vývoj v regionech Venezuely.....	38
3 NÁVRHOVÁ ČÁST	41

ZÁVĚR	44
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	45
SEZNAMY	51
PŘÍLOHY	54

ÚVOD

Globalizovaný svět 21. století čelí mnoha výzvám, jako chudoba a prohlubování rozdílů mezi chudými a bohatými státy, omezenost přírodních zdrojů, klimatické změny a hlad. Ten se jeví jako jeden z nejzávažnějších problémů této doby, protože jídlo a energetický příjem je nutný k lidskému přežití. S tímto také souvisí přístup k pitné vodě.

Potravinová bezpečnost představuje situaci, kdy lidé mají fyzický i ekonomický přístup k potravinám. Popisuje čtyři složky potravinové bezpečnosti: dostupnost, přístup, využití potravin a stabilitu. Potravinová nejistota nejčastěji postihuje chudé rozvojové země, mezi které patří i region Latinské Ameriky. Rozvojové země nedisponují dostatečným množstvím financí ani technologií, nedokáží tedy efektivně obdělávat půdu a pěstovat plodiny.

Problémem, který doprovází potravinovou nedostatečnost, je hlad, podvýživa a nedostatečný nutriční příjem. Tyto negativní aspekty mají významný vliv na zdravotní situaci jedinců, především matek a dětí.

Venezuela jakož rozvojová země, se potýká se spoustou těchto problémů. Vybrala jsem si ji proto, že zemi v posledních letech postihla hluboká ekonomická krize, spojená se suchým obdobím a energetickou krizí. Obyvatelstvo trápí nedostatek potravin v obchodních, na které se musí stát dlouhé řady.

Region Apure je zemědělský region na jihozápadě Venezuely. Při hodnocení implikace Rozvojových cílů tisíciletí OSN Apure skončil jako jeden ze tří regionů, kde je nejvyšší míra chudého obyvatelstva a nezaměstnanosti.

CÍL A METODOLOGIE

Cílem bakalářské práce je návrh změny implementace politik k omezení hladu a dětské podvýživy na základě analýzy potravinové bezpečnosti, zemědělské produkce a nutričního příjmu obyvatel regionu Apure ve Venezuele.

V teoretické části byla použita metoda literární rešerše – vyhledávání, shromažďování, zpracování a také třídění dat a informací, ve které budu zkoumat teorie potravinové bezpečnosti, jejich pilířů a indikátorů. Informace byly použity z českých a cizojazyčných odborných knih a článků, internetových zdrojů, ze zpráv mezinárodních organizací a ze statistických úřadů. Při psaní teoretické části byly použity metody indukce, dedukce a komparace.

V analytické části byla použita analýza vybraných ukazatelů potravinové a zemědělské produkce a implementace Rozvojových cílů tisíciletí.

V poslední návrhové části byly navrženy možné způsoby zajištění potravinové bezpečnosti a zlepšení využívání půd regionu.

1 TEORETICKÁ VÝCHODISKA K POTRAVINOVÉ BEZPEČNOSTI

1.1 Potravinová bezpečnost

Potravinová bezpečnost (food security) neboli potravinová jistota je v dnešní době v mnoha zemích stále větším problémem. Otázka se týká jak udržitelného rozvoje, tak je spojena s hospodářským rozvojem, obchodním prostředím nebo se zdravím. Koncept potravinové bezpečnosti se postupně vyvíjel se svou důležitostí a globálním uvědoměním.

1.1.1 Definice pojmu

Pojem potravinová bezpečnost vznikl teprve na počátku 70. let 20. století na jednáních, které se týkaly probíhající globální potravinové krize. Pozornost směřovala na problém se zásobováním, dostupností potravin a na udržení cenové stability na národní i mezinárodní úrovni (Clay, 2002). Summit z roku 1974 definuje pojem jako: dostupnost dostatečných zásob základních potravin po celou dobu, udržení stálého rozvoje spotřeby potravin (UN, 1975).

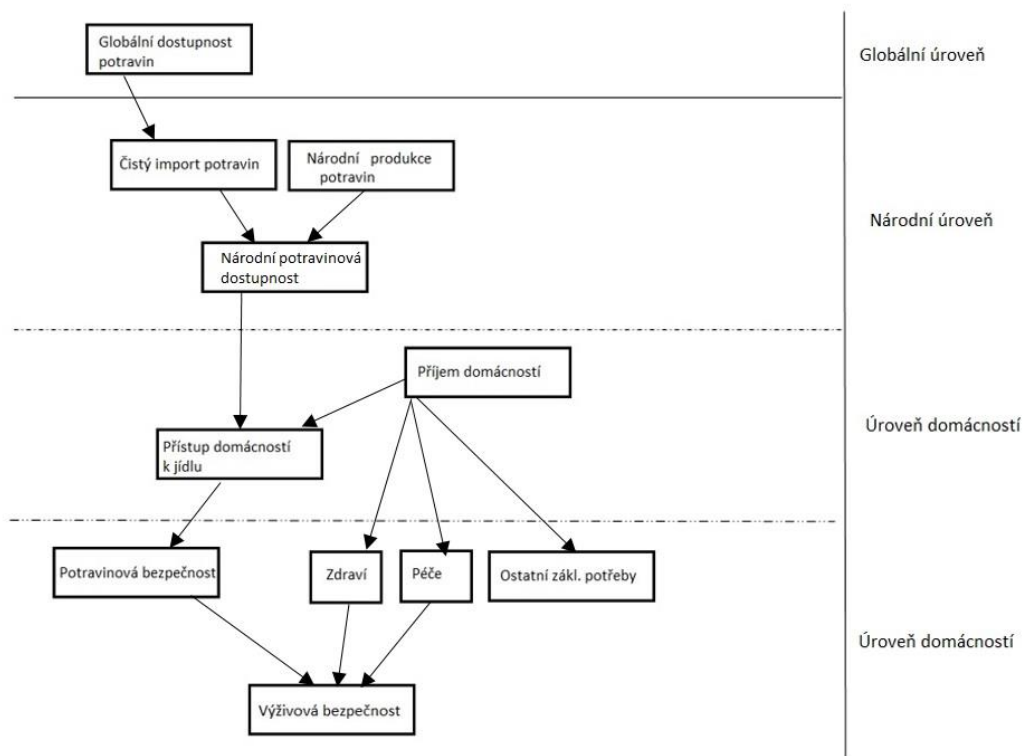
FAO v roce 1983 rozšiřuje definici na zajištění fyzického i ekonomického přístupu všech lidí k základním potravinám. Světová banka k této definici v roce 1986 přidává dodatek zajištění dodatečného množství potravin pro aktivní a zdravý život (Clay, 2002).

Světový potravinový summit z roku 1996 tento pojem nadále rozvíjí: *„Bezpečnosti potravin na jednotlivé národní, regionální a globální úrovni je dosaženo, když všichni lidé za všech okolností mají fyzický a ekonomický přístup k dostatečnému množství bezpečných a výživných potravin, které uspokojí jejich stravovací potřeby a preference pro aktivní a zdravý život“* (FAO, 1996).

Definice potravinové bezpečnosti se opět upravuje s nástupem nového tisíciletí. Zpráva The State of Food Insecurity z roku 2001 rozšiřuje potravinovou bezpečnost na: *„Situace, která nastává, když všichni lidé za všech okolností mají fyzický, sociální a ekonomický přístup k dostatečnému množství bezpečných a výživných potravin, které*

uspokojí jejich stravovací potřeby a potravinové preference pro aktivní a zdravý život” (FAO, 2002).

Potravinovou bezpečnost lze rozdělit na mikro a makro úroveň. Mikro úroveň zahrnuje jednotlivce a domácnosti, makro tvoří národní, regionální a globální úroveň.

Obrázek 1: Konceptní rámec pro zabezpečení potravin (vlastní zpracování dle Smith, 2003)

Obrázek 1 znázorňuje světově dohodnutý konceptní rámec pro potravinovou bezpečnost. Ukazuje, jak národní dostupnost potravy působí skrze potravinovou bezpečnost a v konečném důsledku ovlivňuje výživovou bezpečnost - adekvátní udržitelný nutriční příjem. Aby domácnosti měly přístup k potravinám, je potřeba existence zásob na národní úrovni. Úroveň domácností a jedinců se týká schopnosti zabezpečit potraviny, a to buď z vlastní produkce, nebo prostřednictvím nákupů, a přiměřenou výživu pro uspokojování potravinových potřeb všech členů domácnosti. Jedinci se správnou výživou jsou výsledkem úspěšného sociálního a hospodářského rozvoje a tvoří základní předpoklad pro další rozvoj společnosti (FAO, 2003).

Národní úroveň potravinové bezpečnosti zahrnuje přístupnost a cenovou dostupnost. Přístupnost k potravinám zahrnuje přepravu a distribuci potravinových výrobků, které jsou doručeny na potřebná místa. Cenová dostupnost je tvořena cenou potravin na trhu, která umožní komoditu nakoupit a zajistit dostatečný objem jídla i pro nízkopříjmové domácnosti (Lawrence a kol., 2010), který musí uspokojit alespoň minimální fyziologické potřeby a být nezávadný (Lukášková a kol., 2014, str. 17).

S definicí pojmu potravinová bezpečnost se také pojí pojem nedostatku potravin (food insecurity), stav bez přístupu k dostatečnému množství cenově dostupnému a výživnému jídlu. Existují dva typy: chronický nedostatek potravin a přechodný (FAO, 2008).

1.1.2 Pilíře potravinové bezpečnosti

Podle Světové zdravotnické organizace (WHO) potravinová bezpečnost stojí celkově na třech pilířích: potravinové dostupnosti (food availability), přístup k potravinám (food access) a využití potravin (food use) (WHO, 1996). Organizace pro výživu a zemědělství (FAO) uvádí i čtvrtý pilíř: stabilitu. Každý pilíř zahrnuje několik indikátorů, které pomáhají změřit různé oblasti bezpečnosti (FAO, 2014).

Potravinová dostupnost nebo dosažitelnost se zabývá nabídkovou částí potravinové bezpečnosti. Zjišťuje, zda je jídlo dostupné na určitém území a jestli je v dostatečném množství, které dokáže nasytit veškeré obyvatelstvo na tomto území. Vypočítává se z čistého dovozu nebo vývozu, z místní zemědělské výroby a ze stavu zásob (Bajagai, 2013). Mezi indikátory potravinové dostupnosti řadíme: průměrný adekvátní dietetický energetický příjem; průměrnou hodnotu produkce potravin na obyvatele - I\$ /obyvatele; podíl obilovin a okopanin na dietetickém energetickém příjmu; průměrný příjem bílkovin, který se udává v gramu/osoba/den; průměrný příjem živočišných bílkovin - gram/osoba/den (FAO, 2014).

I když má stát nebo určité území dostatek potravin tak to neznamená, že k nim má přístup všechno obyvatelstvo a všichni jednotlivci mají dostatek jídla. **Přístup k potravinám** je dalším pilířem potravinové bezpečnosti, který obsahuje příjmy, výdaje a nákupní schopnost jednotlivců nebo domácností. Sleduje, zda tyto subjekty mají

dostatečné množství zdrojů k získání uspokojivého množství kvalitních a nezávadných potravin (Bajagai, 2013). Jako indikátory přístupu k potravě FAO uvádí: procento zpevněných cest z celkového počtu silnic - procento délky zpevněných/délka všech cest; hustotu silniční sítě počet km silničních cest /100 km² rozlohy státu; hustotu železniční sítě - počet km železničních cest /100 km² rozlohy státu; hrubý domácí produkt na obyvatele – v paritě kupní síly ekvivalentu (PPS); národní index cen potravin (PPS/cena stejného koše v USA (PPS); rozšíření (míra) podvýživy se udává v procentuálním vyjádření zasažené populace; podíl výdajů chudých obyvatel za potraviny se vyjadřuje v procentuálním zastoupení výdajů na potraviny na celkových výdajích; míru potravinové nedostatečnosti, udávané v procentech z celkové populace; hloubku kalorického deficitu v kal/osoba/den, které scházejí pro eliminaci podvýživy (FAO, 2014).

Využití potravy je rozměr potravinové bezpečnosti, který zahrnuje faktory množství pořízené potravy obyvatelstvem, složení a pestrost jejich potravy, správné zpracování a příprava, čistotu vody, hygienu a zdravotní péči. Vyjadřuje tedy nutriční uspokojení i stupeň přístupu k základním službám, které s potravinovou bezpečností úzce souvisejí (Bajagai, 2013). FAO vymezuje těchto deset indikátorů: přístup k upraveným zdrojům vody; přístup k zlepšeným zdravotnickým zařízením; procento dětí mladších 5 let ovlivněných plýtváním; procento dětí mladších 5 let, které jsou zakrnělé; podíl dětí mladších 5 let, kteří trpí podváhou (procento dětí s podváhou); podíl dospělých, kteří trpí podváhou - % podvyživených dospělých; míra chudokrevnosti (anemie) u těhotných žen; míra chudokrevnosti u dětí mladších 5 let v procentech; míra deficitu vitamínu a v populaci v procentech; míra/rozšíření nedostatku jódu v populaci v procentech (FAO, 2014).

Pilíř **stabilita** potravinové bezpečnosti vyjadřuje stálost ostatních pilířů. Lidé nebudou mít pocit, že jsou potravinově zabezpečeni, pokud přístup nebo dostupnost potravin nebude stabilní. V případě, že chce země dosáhnout potravinové bezpečnosti, tak obyvatelé musí mít neustále přístup k potřebné potravě. Stát by neměl být vystaven riziku potravinové nedostupnosti např. při sezónních výkyvech, přírodních katastrofách nebo při ekonomických krizích. Při udržování stability může být využito různých

informačních systémů, které mohou včasné varovat před hrozícími hrozbami (Bajagai, 2013). Indikátory, které se u potravinové stability sledují, byly v rámci FAO definovány jako: míra závislosti na importu obilovin v procentech; podíl zavlažované orné půdy v % z celkové orné půdy, rozloha zavlažované půdy na celkové orné půdě; pokrytí dovozu potravin vývozem zboží - %; politická stabilita a absence násilí/terorismu; volatilita cen potravin; nestálost v produkci potravin; nestálost v nabídce potravin (FAO, 2014).

1.1.3 Index globální potravinové bezpečnosti

Index globální potravinové bezpečnosti (GFSI) zohledňuje hlavní problémy dostupnosti, cenové dostupnosti a kvality ve 109 zemích světa. Index je složen z 28 indikátorů, které jsou měřeny jak v rozvinutých tak rozvojových zemích a funguje na bázi kvalitativního a kvantitativního srovnávání (The Global Food Security Index, 2015).

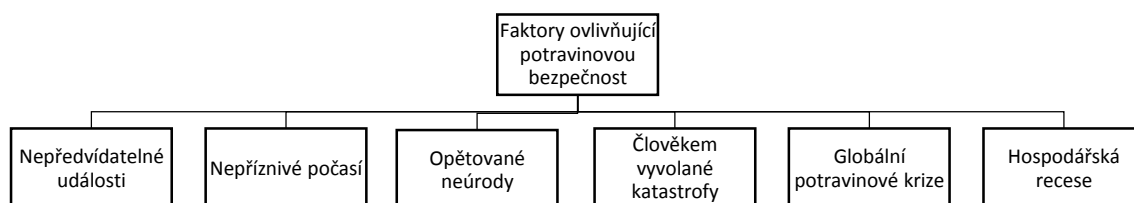
Cenová dostupnost měří schopnost spotřebitelů nakoupit potraviny a jejich zranitelnost vůči cenovým šokům. Patří sem také programy a politiky na podporu obyvatel v případě krizí. Cenová dostupnost se skládá ze spotřeby potravin jako podílu z výdajů domácnosti (průměrný podíl z výdajů), podílu populace pod hranicí chudoby (žijící pod \$2/den v PPS), hrubého domácího produktu (HDP) na obyvatele, zemědělských dovozních cel, přístupu zemědělců k finančním zdrojům (z vlády, multilaterálního a soukromého sektoru) a z programů pro potravinovou bezpečnost (The Global Food Security Index, 2015).

Dostupnost měří dostatečnost státu zásobováním potravin, rizika narušení dodávek potravin, distribuci potravin, míru výzkumu a rozšiřování zemědělské produkce. Obsahuje 13 indikátorů: dostatek dodávek, průměrné potravinové dodávky, závislost na chronické potravinové pomoci, veřejné výdaje na zemědělský výzkum a vývoj, zemědělská infrastruktura, existence dostatečných skladovacích zařízení pro plodiny, silniční a přístavní infrastruktura, volatilita zemědělské produkce (směrodatná odchylka ročního růstu v zemědělské výrobě v průběhu posledních 20 let), politická stabilita (nestabilita může narušit dodávky potravin nebo potravinovou pomoc), korupce, městská kapacita absorpce a potravinová ztráta (The Global Food Security Index, 2015).

Dalším měřítkem GFSI je potravinová kvalita a bezpečnost. Kvalita a bezpečnost měří diverzifikaci stravy (podíl neškrobových potravin: čím větší podíl, tím větší rozmanitost stravy), výživové standardy: národní výživová doporučení, národní výživový plán a strategie, monitorování a dohled výživy, dostupnost ve výživě vitamínu A, živočišného a rostlinného železa a kvalitních bílkovin. Jako poslední ukazatel je uváděna bezpečnost potravin, která sleduje přístup k pitné vodě, existenci agentury pro zajištění bezpečnosti a ochrany potravin, nebo % obyvatel s přístupem k pitné vodě (The Global Food Security Index, 2015).

1.1.4 Faktory ovlivňující potravinovou bezpečnost

Bariéry potravinové bezpečnosti označujeme jako reálné omezení, které se projevují v různě dlouhých časových obdobích a působí na fyzickou, ekonomickou i zdravotní potravinovou dostupnost. Tyto bariéry můžeme rozdělit do několika kategorií, které zobrazuje Graf 1.

Graf 1: Faktory ovlivňující potravinovou bezpečnost (zdroj: vlastní interpretace dle Lukášová a kol., 2014)

Nepředvídatelné události jsou např. přírodní katastrofy, jako jsou zemětřesení, tsunami, požáry, při nichž zasažení lidé potřebují bezodkladnou potravinovou pomoc. Mezi nepříznivé počasí můžeme zařadit extrémní sucha či mrazy a následnou neúrodu. Opětované neúrody jsou spojeny se špatným zemědělstvím a hospodářskou politikou. Katastrofy vyvolané člověkem (revoluce, války) vyžadují střednědobou potravinovou pomoc pro obyvatelstvo, které je v těchto situacích ohroženo podvýživou a hladem, dlouhodobou pomoc pak vyžadují k obnově narušených tržních vztahů. Bariéry potravinové bezpečnosti tvoří i globální potravinové krize, které způsobují zvyšování cen potravin a jejich nedostatek v regionech. Poslední zmíněnou bariérou je

hospodářská recese a následná ekonomická nedostupnost potravin (Lukášková a kol., 2014, str. 18).

1.1.5 Podvýživa

Výživa neboli nutriční příjem je základní podmínka k životu. Pomocí látek přijímaných z potravy získávají lidé nezbytnou energii pro pohyb, tvorbu tepla nebo pro správnou funkci organismu. Strava musí obsahovat vhodný poměr živin – bílkoviny, cukry, tuky. Jednotka měření energie je kilojoul (kJ) nebo kalorie (cal) a kilokalorie (kcal) (Kuna, 2010, str. 94-97). Energetickou potřebu člověka můžeme rozdělit na:

1. Pro bazální metabolismus (BM) – potřeba energie, kdy je lidské tělo v klidu.
2. Pro zpracování potravin – zvýšený metabolismus po konzumaci stravy.
3. Pro tvorbu tepla.
4. Pro fyzickou aktivitu – zvláštní požadavky jsou při růstu, kojení, těhotenství.

S výživou jsou spojovány pojmy akutní hlad a chronický hlad. Akutní hlad (hladomor) je nižší příjem potravin, než je potřebné biologické minimum a v dlouhodobém hledisku vede k úmrtí. Chronický hlad nastává, pokud jedinec trvale přijímá nedostatečné množství potravy, které vede ke snížení imunity a k nemocem, zeslábnutí jedince a omezení jeho pracovní aktivity a snížení délky života (Kuna, 2010, str. 94-97). Jako nejvýznamnější ukazatele hladu FAO udává: podvýživu, dětskou podvýživu a chudobu. Chudé obyvatelstvo rozvojových zemí nemá prostředky na nákup dostatku nezávadných potravin, a proto může jejich potrava postrádat důležité složky (FAO, 2016). Dalším měřítkem hladu mohou být i poruchy růstu u dětí. Organizace spojených národů (UN, OSN, 2000) ve výročních zprávách o Rozvojových cílech tisíciletí definuje osm bodů, z nichž se přímo dva body týkají potravinové bezpečnosti; a to zmenšení množství lidí, kteří žijí za méně než 1 dolar/den, snížení počtu hladovějících na polovinu a o dvě třetiny snížit úmrtnost dětí do věku 5 let.

Hloubka hladu (dept of hunger) se měří porovnáním průměrného množství energie, které podvyživený člověk získá z potravy, s množstvím energie, které člověk potřebuje k mírné fyzické aktivitě a udržení tělesné hmotnosti. Měří se v kcal/osobu/den a kritický deficit byl stanoven na 300 kcal/osobu/den. Většině 800 milionů chronicky

hladovějících lidí chybí 100-400 kcal denně. Přítomnost chronického hladu není ale vždy zřejmá, tělo kompenzuje nedostatečný energetický příjem zpomalením fyzické aktivity nebo v případě dětí zpomalením růstu (FAO, 2000).

Podvýživa je definována jako nerovnováha mezi zásobou energie a živin, potřebami organismu pro zabezpečení růstu a udržování veškerých potřebných životních funkcí. Podvyživeným se stává člověk, pokud jeho tělo nemá dostatek energie nebo nezbytných živin (European Food Information Council, 2011).

Důležitou složkou výživy je složení přijímaného jídla, dostatečný příjem všech důležitých látek a vitamínů, které jsou v potravě nenahraditelné. Pokud jedinec nepřijímá dostatek určité látky, vzniká specifický hlad. Tyto problémy jsou časté v zemích, které mají stravu založenou jednotvárně, např. mnoho asijských zemí, kde konzumují převážně rýži. Jako specifický hlad můžeme uvést bílkovinný hlad, jódový hlad, který je častý ve vnitrozemních zemích, protože hlavně mořské ryby jsou velmi bohaté na tuto látku. Jód ovlivňuje štítnou žlázu a působí na mentální rozvoj - jeho nedostatek může zapříčinit zaostávání u dětí. Deficit vitamínu A vede k poškození zraku u dětí, vitamínu B1 zapříčiňuje vznik beri-beri¹, u nedostatku vitamínu B3 se objevuje nemoc pelagra², u vitamínu D způsobuje křivici, u vitamínu C kurděje a u železa chudokrevnost. Nedostatek vápníku má vliv na vývoj dětí (Kuna, 2010, str. 94-97).

Z Tabulka 1 vyplývá, že většina podvyživených a lidí trpících hladem žije v rozvojových zemích. Latinská Amerika je ve srovnání s celosvětovým počtem podvyživených mezi lety 2014-2016 pod světovým průměrem. Největší procentuální zastoupení podvyživených v rámci Latinské Ameriky tvoří oblast Karibiku, kde se podvýživa dotýká téměř 20 % obyvatelstva. Tato vysoká hodnota je způsobena ekonomickou situací na Haiti.

¹ Onemocnění nervového systému, zasahuje svalový, nervový, trávicí a kardiovaskulární systém, projevuje se unaveností a otoky (Šerý, Bálint, 1998, str. 89-90).

² Zasahuje převážně lidi, jejichž hlavní potravinou je kukuřice nebo čirok, postihuje kůži, trávicí systém a nervovou soustavu, při dlouhodobém onemocnění způsobuje psychické poruchy až demenci (Šerý, Bálint, 1998, str. 90-91).

Tabulka 1: Počet podvyživených (miliony) a výskyt (%) podvýživy mezi lety 1990 a 2016 (Zdroj: vlastní zpracování na základě FAO, 2015)

Území	1990-1992		2000-2002		2005-2007		2010-2012		2014-2016	
	Počet	%	počet	%	Počet	%	počet	%	počet	%
Svět	1010,6	18,6	929,6	14,9	942,3	14,3	820,7	11,8	794,6	10,9
Rozvinuté země	20	<5,0	21,2	<5,0	15,4	<5,0	15,7	<5,0	14,7	<5,0
Rozvojové země	990,7	23,3	908,4	18,2	926,9	17,3	805	14,1	779,9	11,9
Latinská Amerika a Karibik	66,1	14,7	60,4	11,4	47,1	8,4	38,3	6,4	34,3	5,5
Karibik	8,1	27	8,2	24,4	8,3	23,5	7,3	19,8	7,5	19,8
Latinská Amerika	58	13,9	52,1	10,5	38,8	7,3	31	5,5	26,8	<5,0
Centrální Amerika	12,6	10,7	11,8	8,3	11,6	7,6	11,3	6,9	11,4	6,6
Jižní Amerika	45,4	15,1	40,3	11,4	27,2	7,2	.	<5,0	.	<5,0

Paradoxně nejvíce postiženými lidmi jsou lidé, kteří se zabývají produkcí potravin. 50 % lidí (1,9 - 2,2 miliardy na světě) postižených hladem tvoří drobní zemědělci, s malým příjmem s méně než dvěma hektary půdy a jsou závislí na produkci, kterou si sami vypěstují, a na klimatu, ve kterém žijí. Majoritu malých zemědělců tvoří ženy (v některých zemích až 70 %), především, že ženy kvůli svému postavení nemají tak snadný přístup ke vzdělání nebo půdě a proto se tedy věnují zemědělství a pěstují komodity, které jsou spotřebovávány na lokální úrovni. Další složku tvoří nájemní dělníci bez vlastní půdy a obyvatelstvo slumů, které potraviny neprodukuje (nebo minimálně) a mnohdy nemá finance na jejich nákup. Zbylou část tvoří rybáři a pastevcí (Milerová a Prášková, 2011, str. 3).

Podvýživa má celosvětově velký vliv na dětskou úmrtnost, 6 milionů dětí, umírají po porodu, 1,4 milionů umírá kvůli nedostatečnému nebo žádnému kojení. Specifický hlad má na svědomí další milion dětí (European Food Information Council, 2011).

Snížení podvýživy má ekonomický podtext. Podvyživení jedinci mají nižší pracovní výkonnost a jsou méně produktivní, dožívají se nižšího věku, mají slabší imunitu, u dětí se může projevit mentální i tělesná zaostalost. Eliminací podvýživy by tyto důsledky mohly být sníženy, což by zvýšilo produktivitu těchto jedinců, jejich produktivní věk a zvětšilo imunitu (Kuna, 2010, str. 94-97).

1.2 Rozvojové cíle tisíciletí

Úsilí vylepšit životní podmínky světové populace byla náplní deklarace OSN (The United Nations Millennium Prosineclaration), která byla podepsána v roce 2000 a byly v ní definovány Rozvojové cíle tisíciletí (Milénium Development Goals - MDG). Jako cíle bylo definováno osm prioritních bodů, kterých se signatářské země snažily dosáhnout do roku 2015. V této práci budou zmíněny čtyři prioritní body, které se dotýkají problematiky potravinové bezpečnosti:

1. Zmenšit množství lidí, kteří žijí za méně než 1 dolar/den a snížit počet hladovějících na polovinu.
2. Dosáhnout základního vzdělání pro všechny - všechny děti (dívky i chlapci) na světě mohou dokončit plné základní vzdělání.
3. Vymýtit nerovnost žen a mužů ve společnosti, odstranit nerovnost ve všech úrovních vzdělávání.
4. O dvě třetiny snížit úmrtnost dětí do věku 5 let (United Nations 2008).

1.3 Politika Organizace pro výživu a zemědělství v Jižní Americe

Organizace pro výživu a zemědělství (FAO) se angažuje v rozvojových zemích s cílem podpory rozvoje agrárního sektoru, jak technologicky tak finančně a edukativně. V regionu Latinské Ameriky FAO vyvíjí se zeměmi projekty výživové i potravinové bezpečnosti, které jsou směřovány na cílovou skupinu obyvatelstva trpící hladem. Projekty FAO poskytují technickou pomoc rodinným farmám nebo poradenství v oblasti pěstování plodin a chovu živočichů (FAO, 2016).

Jako příklad projektů FAO můžeme uvést Program mezinárodní spolupráce FAO – Brazílie (Brazil-FAO International Cooperation Programme), který má za cíl realizaci rozvojových projektů v oblasti potravinové bezpečnosti, veřejné politiky, vzdělávání, snižování chudoby a rozvoje venkova. Dalšími takovými programy jsou Iniciativní podpůrný projekt pro Latinskou Ameriku a Karibik bez hladu (Hunger Free Latin America and the Caribbean Initiative Support Project), Zvláštní program pro zajišťování potravinové bezpečnosti ve Střední Americe (Special Programme for Food Security in Central America (PESA)) nebo v rámci Venezuely Regionální program třístranné spolupráce Venezuela - FAO pro Latinskou Ameriku a Karibskou oblast (Regional Programme of Triangular Cooperation Venezuela-FAO for Latin America and the Caribbean (SANA)) (FAO, 2008).

Podle FAO se počet hladovějících lidí v Latinské Americe a v Karibiku snížil o více než 30 milionů za posledních 25 let, což ho činí jediným regionem na světě, který již dosáhl cíle MDG k vymýcení hladu (FAO, 2015).

1.3.1 Regionální program třístranné spolupráce Venezuela - FAO pro Latinskou Ameriku a Karibskou oblast

Regionální program třístranné spolupráce Venezuela - FAO pro Latinskou Ameriku a Karibskou oblast (SANA) je program FAO, který byl vypracován na pomoc Venezuele s rozvojem potravinové a výživové bezpečnosti s počátečním rozpočtem 12 milionů \$ poskytnutých vládou Venezuely. Zapojení a integrování všech aktérů má výrazně posílit a tím by mělo být dosaženo k efektivnějšímu boji s hladem prostřednictvím trojstranné spolupráce (FAO, 2008).

FAO v rámci programu SANA poskytuje technickou podporu hlavním regionálním iniciativám s cílem odstranit hlad. Jako příklad můžeme uvést akční plán Hugo Cháveze pro vymýcení hladu a chudoby a plán Společenství latinskoamerických a karibských států (CELAC) pro kontrolu potravinové a výživové bezpečnosti a vymýcení hladu (FAO, 2015).

SANA si také klade za cíl posílit sociální hnutí školením vedoucích venkovských organizací, které může pomoci se podílet na vytváření a provádění politik a plánů v oblasti bezpečnosti potravin (FAO, 2015).

FAO se zde snaží tvořit spolupráci s venkovskými a rodinnými bázemi organizací a vlád k vytvoření prostoru pro marketing potravin a potravinářských výrobků (FAO, 2015).

1.4 Krize

„Krize je situace vážného, ale ne vždy transparentního narušení fungování určitého systému či jeho části, spojená s potřebou časově a systémově adekvátního rozhodnutí a řešení“ (Zeman, 2002, str. 70).

Potravinová krize nastane, když míra hladu a podvýživy prudce vzroste na globální, národní anebo lokální úrovni. Zároveň v době potravinové krize převyšuje poptávka po potravinách její nabídku, proto zapříčiňuje prudký nárůst cen potravin (Global Food Crisis, 2011).

Ekonomická krize je situace, kdy ekonomika země zažívá náhlý propad, způsobený finanční krizí. Ekonomika čelí hospodářské krizi. Velmi časté dopady ekonomických krizí jsou klesající HDP, zvyšování cen kvůli inflaci nebo naopak snižování cen způsobené deflací. Krize může mít podobu recese nebo deprese (Business Dictionary, 2016).

Finanční krize je situace, v níž hodnota finančních institucí nebo aktiv prudce klesne. Tato krize je často spojena s panikou nebo tzv. runy na banky, v nichž lze očekávat, že investoři odprodávají aktiva nebo vybírají peníze ze všech účtů v očekávání, že hodnota těchto aktiv se sníží, pokud zůstanou u finanční instituce (Investopedia, 2016)

Energetická krize je ekonomický celospolečenský problém, který je způsoben sníženým zásobováním energií, což vede ke zmenšené dostupnosti a ke zvýšení cen pro spotřebitele (Energy-101, 2015).

1.4.1 Inlace a deflace

Inlace je definována jako opakovaný růst cen v určité ekonomice. Zeslabuje se reálná hodnota (kupní síla) určité měny vůči zboží a službám, které spotřebitel kupuje. Tedy při inflaci spotřebitelských cen nakoupení stejného košíku cen se bude více zdražovat. Pokles inflace je označován jako dezinflace (ČNB, 2016).

Deflace se vyznačuje opakovanými poklesu cenové hladiny v určité ekonomice, opět měřená cenami spotřebitelského koše: indexem spotřebitelských cen. Krátkodobá deflační situace nemusí mít pro ekonomiku nepříznivé důsledky (Finance, 2004).

2 ANALYTICKÁ ČÁST

Tato část bakalářské práce se zabývá analýzou povrchu a půd regionu Apure, ekonomickou situací ve Venezuele, hodnocením indikátorů Indexu globální potravinové bezpečnosti a zhodnocením úspěšnosti implementace Rozvojových cílů tisíciletí.

2.1 POPIS REGIONU

Latinská Amerika se nachází na západní polokouli v jižní části Amerického kontinentu a je tvořena třemi částmi: státy ve Střední Americe, ostrovními státy v Karibiku a zeměmi v Jižní Americe.

2.1.1 Venezuela

Venezuela leží v severní části Jižní Ameriky. Její rozlohu tvoří 916.445 km² a sousedí s Kolumbií na západě, s Brazílií na jihu a na západě s Guayanou a Atlantickým oceánem. Skládá se z 23 regionů, jednoho federálního distriktu – Caracasu a dalších federálně závislých území, které tvoří ostrovy v Karibském moři (CIA, 2016).

Přírodní prostředí je velmi pestré, což se projevuje zejména na půdních poměrech i v biosféře. Ovlivňuje ho poloha, nadmořská výška, terénní morfologie a klimatické podmínky. Na severozápadě se rozkládají Andy, mezi horskými pásmy na severozápadě leží největší jezero na kontinentu, jezero Maracaibo a je obklopeno vlhkými a úrodnými nížinami - Maracaibskou nížinou. Východ tvoří Pobřežní Kordillera. Na jihovýchodě dominuje Guyanská vysočina s náhorními plošinami. Tropické deštné lesy, které se nacházejí v povodí Orinoka a ústí do moře rozsáhlou deltou, tvoří zásobárnu dřevní hmoty. Llanos je málo osídlená savana porostlá travinami, která se rozkládá v centru a na západě země (FAO, 2006).

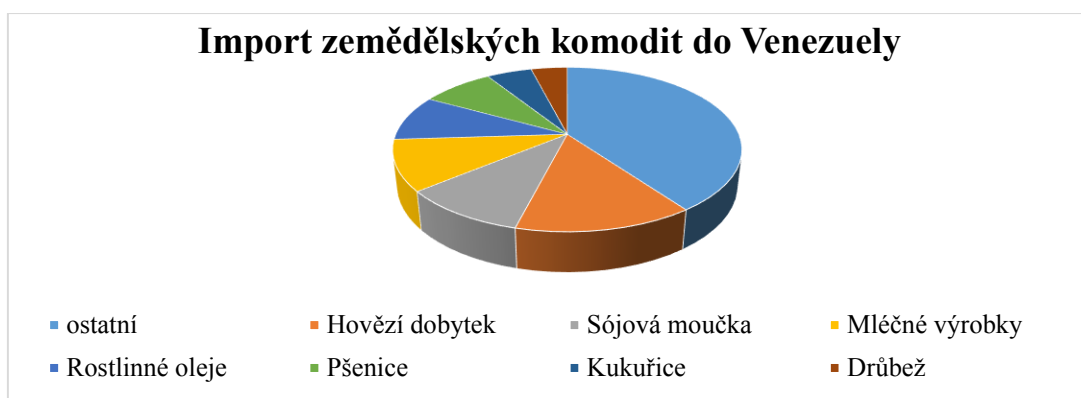
Klimatické podmínky. Ve Venezuele převládá tropické podnebí se stálými teplotami (Caracas 18-20°C, Maracaibo 27-29°C). Zdejší klimatické zóny jsou spíše definovány srážkovými úhrny než teplotami. Nížiny na severním pobřeží jsou převážně suché, ale srážky přibývají v oblastech Llanos a na vysočině Guayana. Období sucha (verano) převládá od prosince do dubna. Ostatní měsíce jsou považovány za období dešťů

(invierno). V amazonské oblasti neexistuje období sucha a roční srážkový úhrn přesahuje 2000 mm (FAO, 2006).

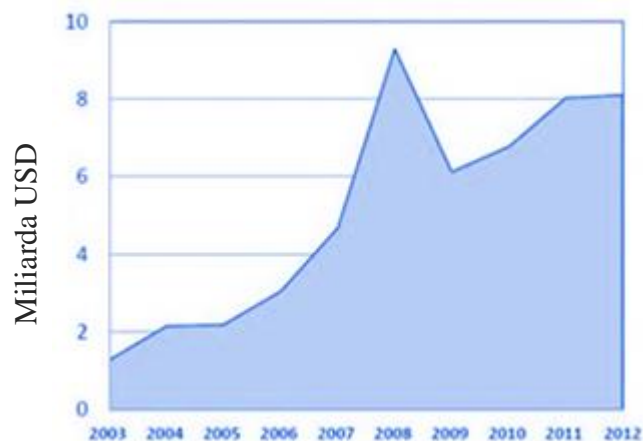
Půdní fond Venezuely je velmi rozdílný v závislosti na vybraném regionu. 4 % celkového území jsou vyprahlá, 18 % půdy se potýká s drenážními omezeními, 32 % půdy má nízkou úrodnost a 44 % půdy se nachází na strmých svazích. Venezuele zbývá pouhé 2% půdy, které se nepotýkají s uvedenými problémy. Venezuelský povrch je tedy spíše vhodnější pro pastviny nebo lesnictví (FAO, 2006).

V oblasti Llanos a Guyanské vysočině se nachází relativně neúrodné načervenalé půdy (latosols). Nejúrodnější půdy v zemi se nacházejí v oblastech říčních niv. Nejvíce nivních půd se nachází v jižní části nížiny Maracaibo a také v oblasti delty řeky Orinoco a jejích přilehlých pláních. Mezi úrodné půdy se ve Venezuele řadí také vulkanické půdy, které pokrývají svahy v severních horách, ale tyto půdy jsou často ohrožovány erozí (FAO, 2006).

Hlavní plodiny zemědělství Venezuely tvoří cukrová třtina, rýže, kukuřice, čirok, banány, citrusy, tabák, sisal a bavlna. Rozsáhlý je také chov dobytka a výroba mléčných výrobků (Encyclopedia of the Nations, 2007). Avšak Venezuela není schopná vyrobit dostatek potravin pro obyvatelstvo, proto je velmi důležitý import. Největšími dovozci do Venezuely je Brazílie, USA a Argentina. Na Obrázek 2Obrázek 1 vidíme hlavní dovážené zemědělské komodity. Na Graf 2 můžeme sledovat zvětšující se objem importovaného zboží (Foreign Agricultural Service, 2013).

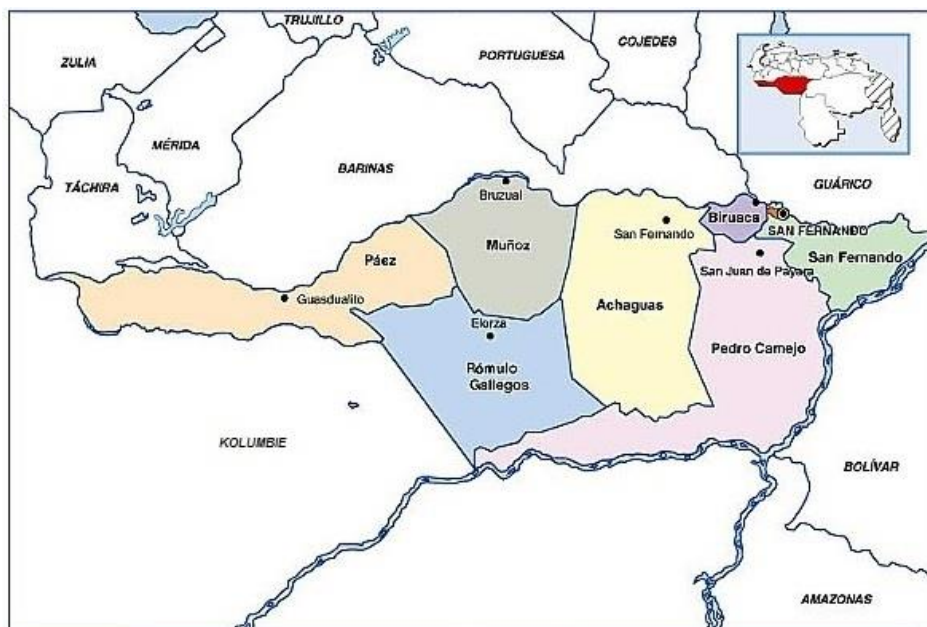
Obrázek 2: Import zemědělských komodit do Venezuely (Zdroj: vlastní zpracování na základě Foreign Agricultural Service, 2013)

Graf 2: Objem importovaného zboží (zdroj: Foreign Agricultural Service, 2013)

2.1.2 Region Apure

Stát Apure je třetí největší oblast země, nachází se na západní hranici s Kolumbií, na severní části kraje Tachira, Barinas, Guárico, Bolívar a Amazonas (Embassy of the Bolivarian Republic of Venezuela in Finland, 2015). Skládá se ze 7 států: Achaguas, Biruaca Muñoz, Páez, Pedro Camejo, Rómulo Gallegos a San Fernando (Institucionacional de estadística República Bolivariana De Venezuela, 2014).

Obrázek 3: Mapa územního členění Apure (Zdroj: 800guia.com, 2016)

Klima Apure je teplé, průměrná roční teplota je 26°C a průměrné srážky se pohybují mezi 700 – 1500 mm. Povrch regionu můžeme rozdělit na čtyři části: větrné pláně, náhorní plošina s planinami, údolní niva a podhůří And (viz Příloha 3). Větrné pláně pokrývají zhruba 25 % regionu a rozprostírají se od středu na východ. Typické pro tuto oblast jsou písčité duny a písčiny s travinami a jílovitými půdami. Krajina údolní nivy zabírá 21 % území. Je to část s nejvyšší hustotou řek. Vzhledem k výskytu úrodné půdy je oblast využívána zemědělskou činností. Pěstují se zde citrusy, obilí, banány, fazole, bavlna a v malém zastoupení i rýže. Na hranicích s Kolumbií se nachází vlhké podhůří And s plochami deštného lesa (Comerma, 1971).

Reliéf státu Apure je plochý s rozsáhlými planinami, které se táhnou od soutoku řek Apure, Arauca a Capanaparo s Orinokem až po úpatí And. Planiny zabírají největší část Apure a rozprostírají se zde savany s travnatým porostem, které tvoří louky a pastviny. Pro savanu jsou typické období sucha s nedostatkem vody a období dešťů, kdy převažuje přebytek srážek. Ekonomickou aktivitu tvoří spíše zemědělská činnost, tradiční pěstevectví dobytka, který představuje vysoké procento z celkového národního důchodu. S pěstevectvím je úzce spojena produkce masa, mléka, sýrů a dalších mléčných produktů. Další složkou zemědělství Apure je pěstování plodin, jako jsou kukuřice a maniok (Institucionacional de estadística República Bolivariana De Venezuela, 2014).

2.2 Ekonomická krize Venezuely

Ekonomická situace ve Venezuele má přímou spojitost s cenami ropy na světových trzích. Od roku 2005 neustále narůstá poptávka po ropě, způsobená především Čínskou ekonomickou expanzí. Poptávka a velká spotřeba ropy ovlivňovaly cenu ropy na trzích a ty v letech 2011-2014 vystoupaly na více než 100 \$/barel. V této době v USA začali těžit ropu z břidlicových ložisek a v Kanadě z ropných písků, což vyvolalo vzrůst alternativní těžby ropy. Tím se zvýšila ještě více nabídka např. v roce 2008 o čtyři miliony barelů/den (Voříšek, 2015).

Současně probíhaly konflikty ve státech Irák a Libye, které jsou klíčové pro těžbu ropy. Na Irák a Libyi byly uvaleny sankce ze strany USA a EU, které souhrnně zmenšily

těžbu ropy o 3 miliony barelů denně. V roce 2014 konflikty v Iráku i Libyi ztratily na intenzitě. Navíc se začala snižovat poptávka po ropě v oblastech, které byly předtím velkými spotřebiteli, např. v Číně, Německu nebo v USA. V důsledku těchto faktorů nabídka předčila poptávku a cena se začala snižovat, za 5 měsíců z původní ceny 115\$/barel na 80 \$/barel. Na klesání ceny měla značný vliv Organizace zemí vyvážejících ropu (OPEC), která svůj 40% podíl na trhu s ropou odmítla snížit. Nadále prosadila zachování stávající produkce (30 milionů barelů) a snižování cen. Zachování produkce bylo výhodnější pro Saudskou Arábii, ale velmi nevýhodné pro země zcela závislé na vývozu ropy jako jsou Írán nebo Venezuela (Voříšek, 2015).

Výsledky jednání zapůsobily na trh velmi rychle. Cena ropy za pár dnů začala prudce klesat: na konci listopadu z 80 \$ na 70 \$, v prosinci na 60 \$ a v lednu na 50\$. Těžební společnosti začínají omezovat svou těžbu a některé se musí z trhu stáhnout (Voříšek, 2015). Graf 3 a tabulka v Příloha 1 sleduje vývoj cen ropy v letech 1999-2016.

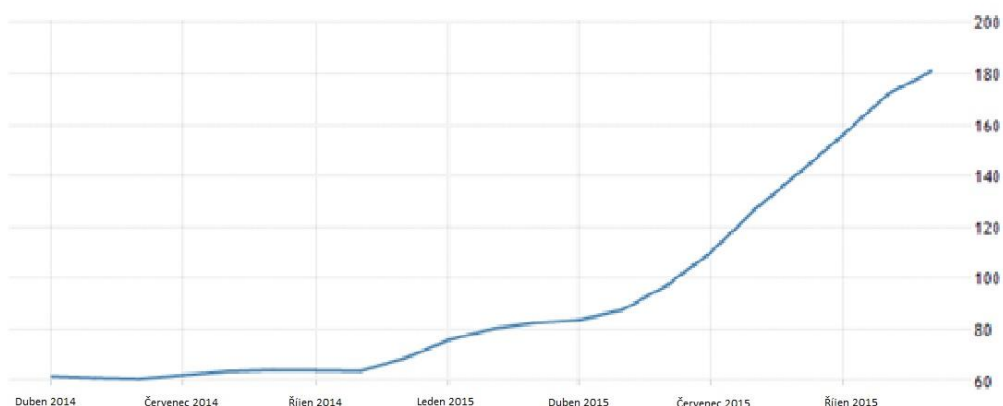

Graf 3: Vývoj cen ropy (Zdroj: vox, 2015)

Jak již bylo zmíněno, vývoj cen ropy má na Venezuelu velký vliv. Petrochemický průmysl tvoří 25 % HDP země a výnosy z ropy tvoří zhruba 95 % zisků z vývozu. (OPEC, 2015). Venezuelské výnosy z ropy dotovaly převážnou část státní správy. Při pádu cen ropy zemi postihla ekonomická krize a s ní obrovská inflace. V dubnu 2014

byla inflace 60 %, na začátku roku 80 % a dnes podle odhadů Mezinárodního měnového fondu (MMF) dosáhla 180 % (Trading economics, 2016).

Stav devizových rezerv je velice nízký, a proto musí být redukován dovoz. Přibližně 70 % obyvatelstva přestalo kupovat některé základní potraviny kvůli vysoké ceně nebo nedostupnosti. Některé části státu zaznamenaly i rabování obchodů či lékáren. Ekonomická situace v zemi neustále kolísá a není stabilní. V roce 2015 klesla ekonomika zhruba o 3 %, v letošním roce se podle odhadů MMF propadne až o 7 %. Nezaměstnanost nyní činí 17 %, v roce 2017 předpovídá MMF 21 %. Z ekonomického hlediska se nejedná už o recesi, ale depresi. Stav ekonomiky se odvíjí nejen od politické situace, ale i klimatických podmínek především sucha (Hospodářské noviny, 2016).

Obrázek 4: Inflace ve Venezuele 2014-2016 (Zdroj: Trade economics, 2016)

Vedení státu se snaží vzniklou inflaci snížit diktováním ceny prodejcům. Takové ceny nepokrývají náklady prodejců a vláda je musí dotovat. Komplikací je již výše zmíněné omezení dovozu z důvodu nedostatku deviz. Venezuela dospěla do fáze, kdy se neobjevují panické výběry peněz z bank, protože lidé v bankách žádné peníze uloženy nemají. Namísto „runu na banky“ existují „runy na supermarkety“, kde vláda využívá armádu k vytvoření pořádku (Hospodářské noviny, 2015). Prezident Maduro ekonomickou krizi přičítá odpůrcům svého režimu a soukromému sektoru. Stát omezuje přístup k devizovým rezervám, a tak lidé směňují bolívar za dolary na černém trhu (BBC, 2014).

2.3 Obyvatelstvo

Venezuela měla v roce 2015 celkem 29 275 460 obyvatel. V Tabulka 2 vidíme vývoj počtu obyvatel za posledních 15 let a extrapolaci dalších 5ti let. Vývoj počtu obyvatelstva má stoupající tendenci (CIA, 2016). Roční přírůstek obyvatelstva činí 1,4 %. Přibližně 60 % populace bydlí v horských údolích v oblastech Cordillera de la Costa a Andách. Zatímco mnohem řidčeji osídlená oblast řek Orinoko a Apure tvoří pouze 1,5 % z celkové populace. Zbytek obyvatelstva žije v největších 8 městech (FAO, 2006).

Region Apure k roku 2011 obývalo celkem 459 025 obyvatel. Tabulka 3 představuje vývoj obyvatelstva pouze regionu Apure. Extrapolací je odhadnuto, že při trendovém vývoji obyvatelstva bude v tomto regionu v roce 2031 634 478 obyvatel.

Tabulka 2.: Vývoj a extrapolace počtu obyvatel ve Venezuele v letech 2000-2020 (Zdroj: vlastní zpracování dle Index Mundi, 2015)

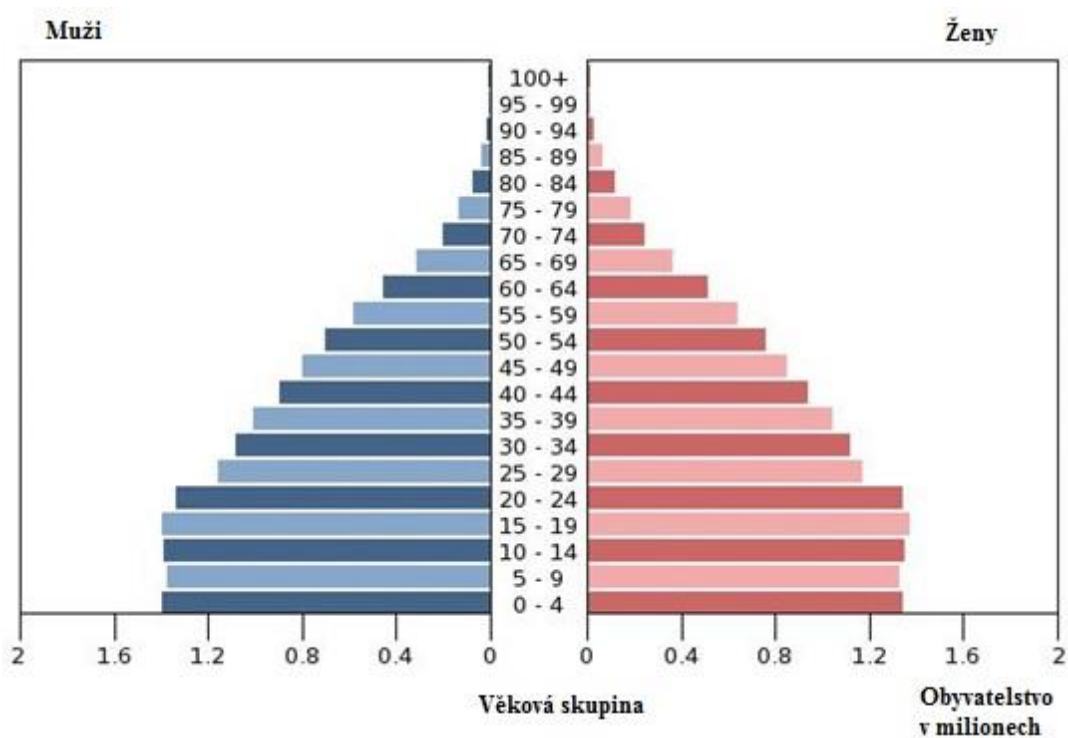
Rok	Počet obyvatel	Rok	Počet obyvatel
2000	23 542 650	2011	27 635 740
2001	23 916 810	2012	28 047 940
2002	24 287 670	2013	28 459 080
2003	24 654 690	2014	28 868 490
2004	25 017 390	2015	29 275 460
2005	25 375 280	2016	29 555 522
2006	25 730 440	2017	29 934 936
2007	26 023 530	2018	30 314 350
2008	26 414 820	2019	30 693 763
2009	26 814 840	2020	31 073 177
2010	27 223 230		

Z extrapolace počtu obyvatel vyplývá, že v nadcházejících letech bude obyvatelstva přibývat. Lze predikovat, že vzroste poptávka po potravinách a stát a zemědělci budou muset nabídnout více potravin, ať už vlastní výrobou nebo exportem.

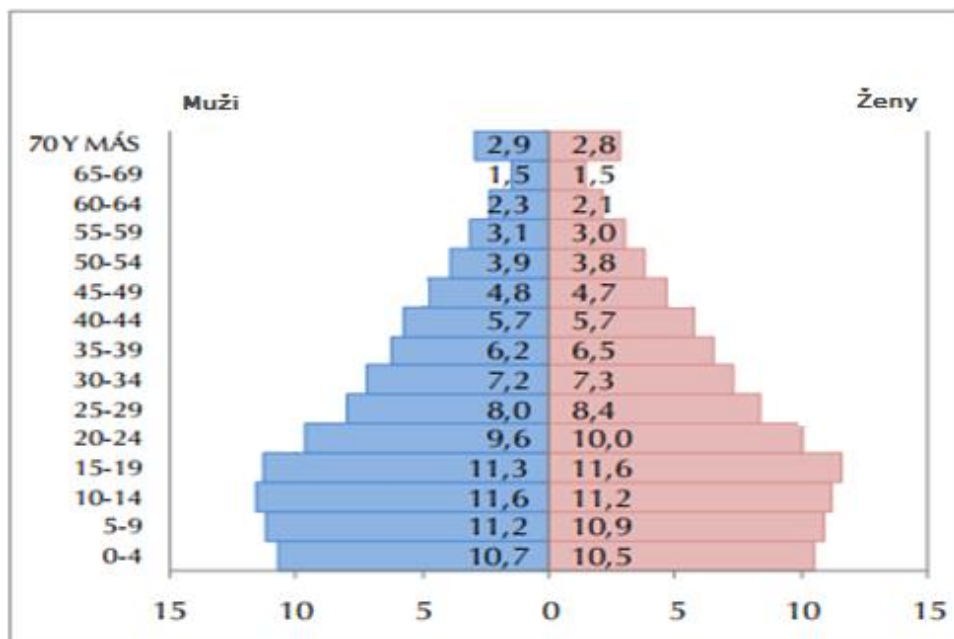
Tabulka 3: Vývoj a extrapolace počtu obyvatel v regionu Apure v letech 1990-2031 (Zdroj: vlastní zpracování dle Institucionacional de estadística República Bolivariana De Venezuela, 2014)

rok	počet obyvatel
1990	285 416
2001	377 756
2011	459 025
2021	547 674
2031	634 478

2.3.1 Věková pyramida

Obrázek 5: Věková pyramida Venezuely v roce 2014 (Zdroj: Index mundi, 2015)

Obrázek 6: Věková pyramida regionu Apure v roce 2011 (Zdroj: Institutonacional de estadística República Bolivariana De Venezuela, 2014)

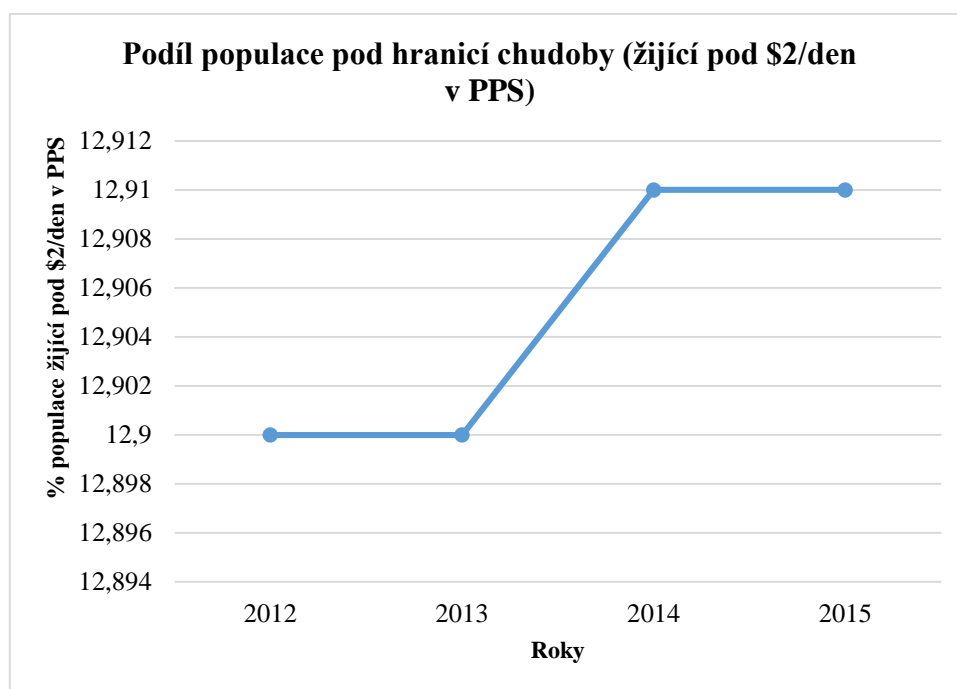
Věková pyramida znázorňuje progresivní typ věkové struktury, který se vyznačuje relativně vysokým podílem mladého obyvatelstva, na grafu vytváří širokou základnu pyramidy a obyvatelstva přibývá. Venezuela celkově i region Apure má nejvíce obyvatel mezi 0-24 lety. Pyramida také znázorňuje vyrovnanou strukturu obyvatelstva podle pohlaví- početnost mužů a žen.

2.4 Index globální potravinové bezpečnosti

Cenová dostupnost je jeden ze tří ukazatelů GFSI. Celkové skóre ukazatele pro region Apure i Venezuelu je 68,7, což zařazuje Venezuelu na 38. místo na světě. Vybrané indexy v rámci cenové dostupnosti jsou tyto:

Spotřeba potravin jako podíl výdajů domácností je udávána v procentech celkových výdajů domácností. Měřítkem je procento výdajů domácností, které se vynakládá na potraviny na národní úrovni (The Global Food Security Index, 2015). V Příloha 2: Graf spotřeby potravin jako podíl z výdajů domácností (zdroj: vlastní zpracování dle Knoema, 2016) lze ve sledovaném období sledovat pokles podílu z výdajů domácností na potraviny z téměř 40 % v roce 2012 na 24,1 % v roce 2015.

Dalším indexem cenové dostupnosti je podíl populace žijící pod úrovní chudoby, udávané v procentech obyvatel žijící pod 2 \$/den. Graf 4 zobrazuje velmi mírný nárůst obyvatelstva pod hranicí chudoby mezi lety 2013 a 2014, který se dá přisuzovat začínající ekonomické krizi. Pro srovnání zde žije 12,9 %, světový průměr tvoří 25,9 % (The Global Food Security Index, 2015).

Graf 4: Podíl populace pod hranicí chudoby (Zdroj: vlastní zpracování dle Knoema, 2016)

Hrubý domácí produkt na obyvatele se udává v \$/obyvatele (PPS). Měří individuální příjem a tedy cenovou dostupnost potravin. Za rok 2015 je udáváno 17,93 \$/obyvatele (Knoema, 2016).

Dalším z indikátorů cenové dostupnosti je implikace programů pro potravinovou bezpečnost. Měří se kvalitativním hodnocením na škále 0-4, kdy 4 značí nejlepší implikaci a využití programů. Vypočítává se z míry iniciativ na ochranu chudého obyvatelstva proti potravinovým šokům, programů na bezpečnost potravin, transferů potravin, stravenek nebo z úrovně stravování pro děti ve školách. Region získal hodnotu 4, v tomto ohledu není zlepšení potřebné (The Global Food Security Index, 2015).

Přístup zemědělců k finančním prostředkům se také uvádí v kvalitativní škále hodnocení od 0-4. Venezuela získala na škále skóre 3, což značí dobré financování zemědělců. Z toho důvodu by se dalo předpokládat, že zemědělská produkce je dotována (Knoema, 2016).

Další z ukazatelů Indexu globální potravinové bezpečnosti je dostupnost. Celkové skóre dostupnosti ve Venezuele je 53,4 skóre na škále 0-100, kdy 100 je nejlepší výsledek. Hodnocení ukazuje, že region se nachází ve středu žebříčku a má potenciál na zlepšení situace (The Global Food Security Index, 2015).

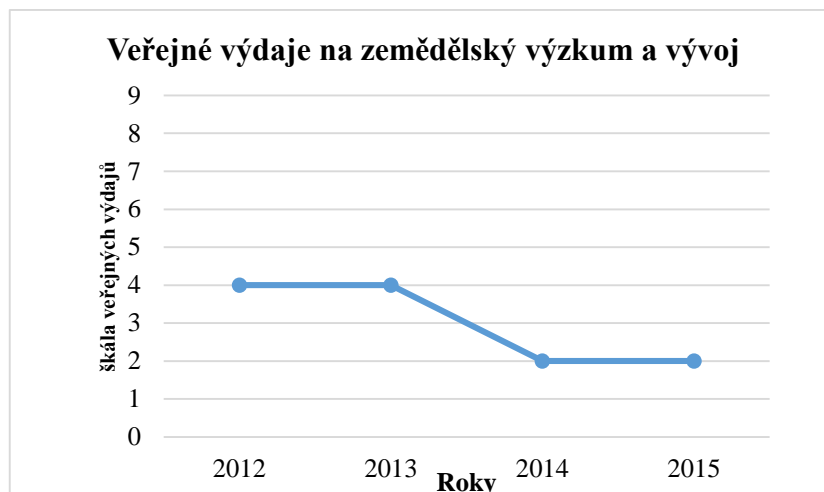
Indikátory dostupnosti jsou:

Dostatečnost dodávek potravin, která se uvádí na škále od 0 do 100, kdy 0 je nejméně optimální stav, měří dostupnost potravin prostřednictvím zásobování v kcal/osobu/den a úrovně potravinové pomoci. Za rok 2015 bylo skóre 69,4, které poukazuje potenciál zlepšení do budoucna (Knoema, 2016).

Průměrné zásobování potravinami se udává v kcal/osobu/den a ukazuje dostupnost potravin pro spotřebu na člověka. Ve Apure tento indikátor tvoří 2880, což odpovídá světovému průměru (Knoema, 2016).

Závislost na chronické potravinové pomoci se měří kvalitativním hodnocením na škále 0-2, kdy 2 značí nejlepší situaci. Hodnotí, zda je země závislá na potravinové pomoci a zda země přijala nekrizovou potravinovou pomoc za posledních 5 let. Z měření vyplývá, že region je nezávislý na chronické potravinové bezpečnosti (The Global Food Security Index, 2015).

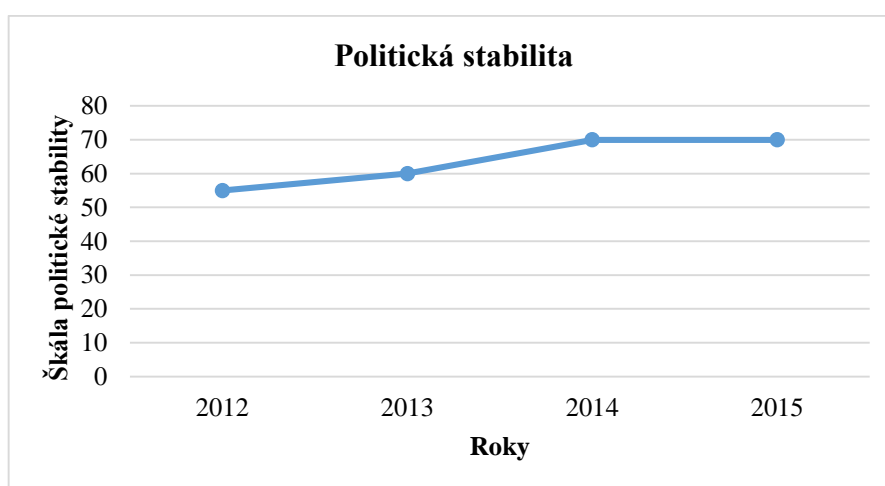
Veřejné výdaje na zemědělský výzkum a vývoj se hodnotí na škále 1-9. Měří vládní výdaje na zemědělské technologie a inovace, které zvyšují efektivitu produkce a snadnější přístup na trh. Ve sledovaném období 2012-2015 tyto investice klesaly kvůli sníženým příjmům státu z ropy. Region hodnotou 2 vypovídá o malých výdajích na zemědělství a technologie (Knoema, 2016).

Graf 5: Veřejné výdaje na výzkum a vývoj zemědělství (Zdroj: vlastní zpracování dle Knoema, 2016)

Index zemědělská infrastruktury se udává na škále od 0 (nejhorší výsledky) do 100 (nejlepší), měří schopnost skladovat plodiny a dodávat je na trh. Venezuela je hodnocena ve škále střední hodnotou 50,93 (Knoema, 2016).

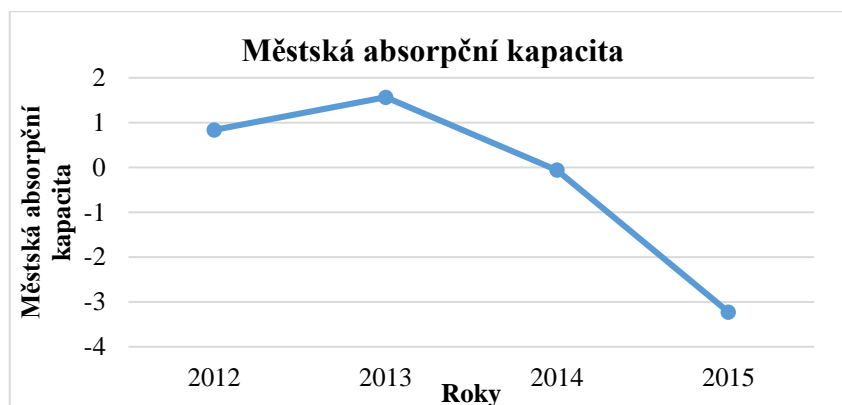
Politická stabilita je udávána na škále 0-100, kdy 100 je nejvyšší úroveň nestability. Nestabilita by mohla narušit přístup k potravinám nebo zablokovat potravinovou pomoc. Skóre Venezuely má ve sledovaném období stoupající tendenci a v roce 2015 dosáhlo hodnoty 70. Vypovídá o vysoké míře rizika, která může být způsobena ekonomickou krizí nebo nespokojeností obyvatelstva se socialistickým režimem (The Global Food Security Index, 2015).

Graf 6: Politická stabilita (zdroj: vlastní zpracování dle Knoema, 2016)

Dalším indexem v rámci dostupnosti Indexu globální potravinové bezpečnosti je korupce. Opět se používá k měření škála od 0 do 4 (nejvyšší úroveň rizika). Vysoká míra korupce má dopad na potravinovou bezpečnost prostřednictvím neefektivního a nespravedlivého přerozdělování a využívání zdrojů. Index Venezuely značí nejvyšší úroveň míry korupce (The Global Food Security Index, 2015).

Městská absorpční kapacita se udává v HDP (v % reálných změn) při odpočtu míry růstu měst. Indikátor je měřítkem schopnosti země absorbovat tlak urbanizace a zajistit stálou bezpečnost potravin. Venezuela ve sledovaném období zaznamenala od roku 2013 velký propad z 0,84 na -3,23 k roku 2015. Pokud města nejsou schopná uživit větší množství lidí dostatkem potravin, bude narůstat větší množství podvyživených lidí na hranici hladu (The Global Food Security Index, 2015).

Graf 7: Městská absorpční kapacita (Zdroj: vlastní zpracování dle Knoema, 2016)

Třetí z ukazatelů je kvalita a bezpečnost. Celkové skóre vypočtené z následujících indikátorů činí 67,4 na škále 0-100, kdy 100 je neoptimálnější stav (Knoema, 2016).

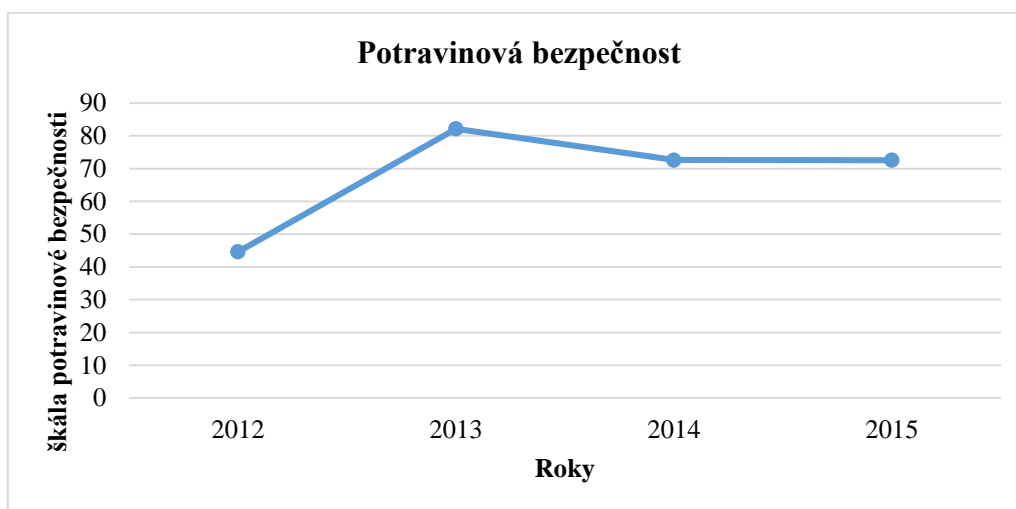
Diverzifikace potravin se udává v procentech. Ukazuje podíl neškrobnatých potravin na celkové spotřebě energie v potravě. Ve Venezuele tento podíl tvoří 59 % (The Global Food Security Index, 2015).

Výživové normy, měřící vládní závazek zvýšení nutričních standardů, jsou ve Venezuele na škále 0-100 na nejvyšším čísle. Hodnota 100 vyjadřuje velké závazky socialistické vlády v rámci splnění výživových norem. Na nejvyšší příčce jsou také

indikátory národních výživových doporučení, plánů a strategií a monitorování a dohled výživy (The Global Food Security Index, 2015).

Kvalita příjmu bílkovin udává, kolik se nachází gramů kvalitních bílkovin ve stravě. Výpočet zahrnuje profil aminokyselin, stravitelnost hodnoty bílkoviny a počet gramů bílkovin v potravinách. Venezuelské skóre 67g je nad světovým průměrem, který tvoří 58,1g (The Global Food Security Index, 2015).

Potravinová bezpečnost na škále 0-100 měří příznivé prostředí potravinové bezpečnosti, Venezuela ve sledovaném období od roku 2012 do 2013 zaznamenala nárůst, poté mírný pokles. Skóre za roky 2014 a 2015 stagnuje na hodnotě 72,6.

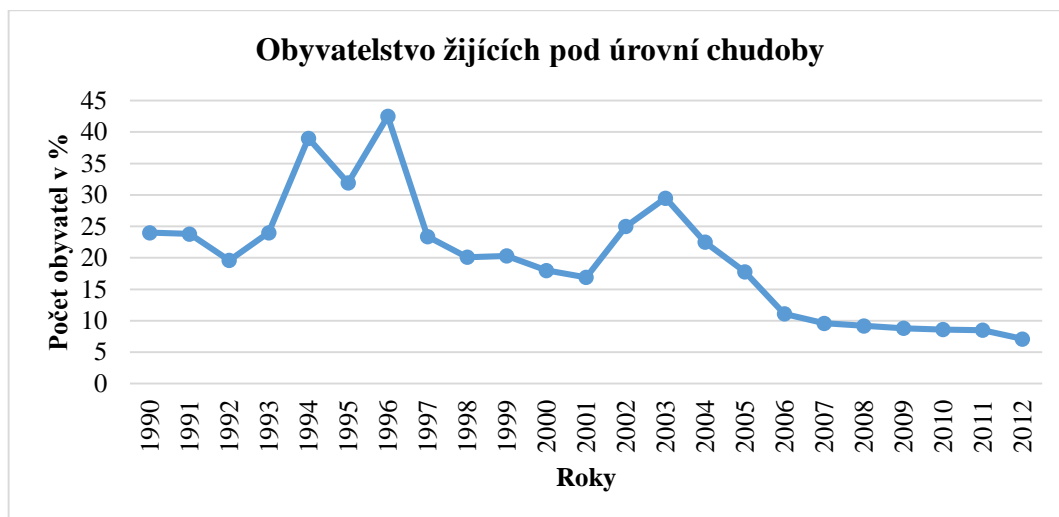
Graf 8: Potravinová bezpečnost ve Venezuele (zdroj: vlastní dle Knoema, 2016)

Procento obyvatel s přístupem k pitné vodě se udává v procentech lidí, kteří mají přístup ke zdrojům vody. Vodní zdroje by měly být ošetřené pro pitné účely a zahrnovat přípojky domácností, vrty nebo chráněné studny (The Global Food Security Index, 2015). Ve Venezuele má přístup tři čtvrtě lidí (75,3 %) (Knoema, 2016).

Index globální potravinové bezpečnosti se vypočítává kombinací všech tří ukazatelů, které obsahují sady indikátorů. Index Venezuely, na škále 0 až 100 s nejlepšími výsledky, získala skóre 61,7, což je 48. místo na světě. v porovnání s ostatními státy regionu se umístila na 7. místě – na prvním je Chile a na posledním Haiti.

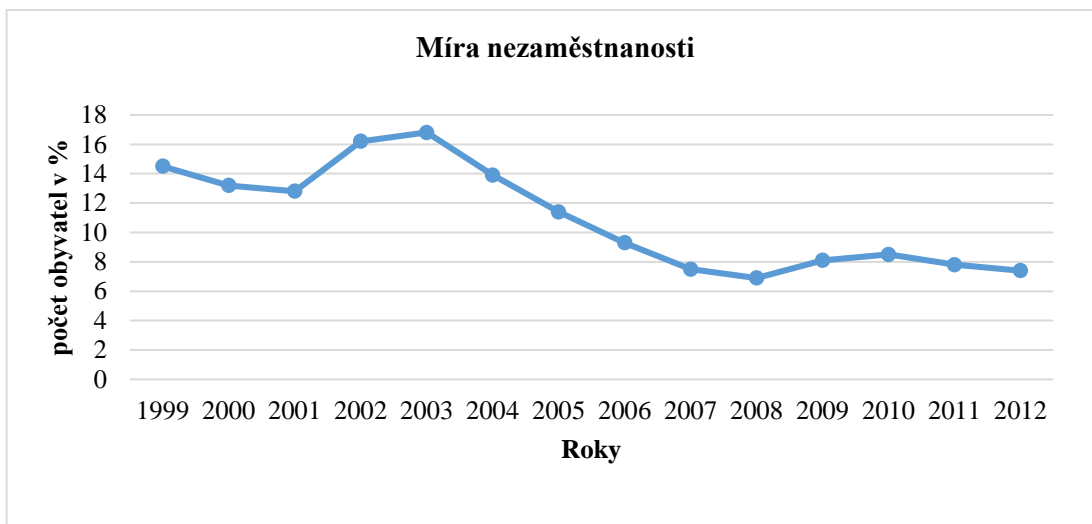
2.5 Rozvojové cíle tisíciletí

Jako první rozvojový cíl tisíciletí byl stanoven záměr vymýtit extrémní chudobu a hlad. V roce 1990 obývalo Venezuelu 24 % obyvatelstva pod úrovní chudoby. V roce 2006 se procento zmenšilo na 11,1 % a od té doby klesalo až na 7,1 % na konci roku 2012. Snížit chudobu se podařilo u 2,7 milionu obyvatel Venezuely, z nichž 2,5 dříve žilo pod hranicí extrémní chudoby (Cumpliendo las metas del milenio 2012, 2013).

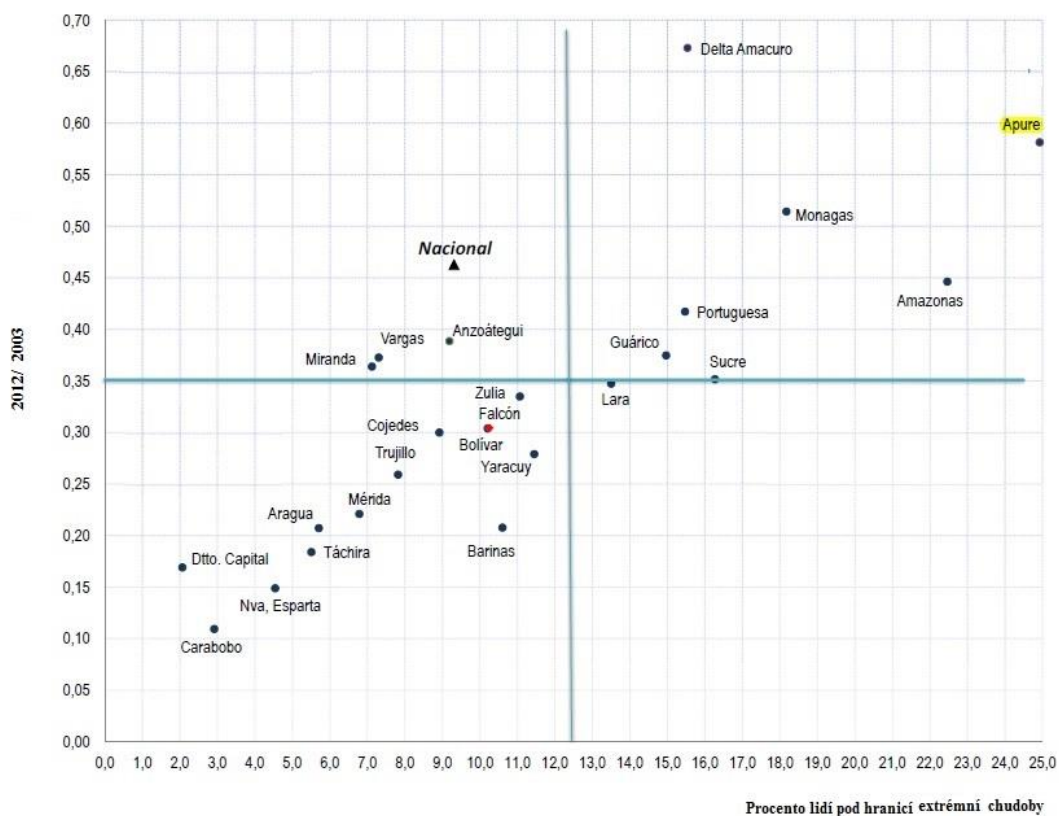
Graf 9: Obyvatelstvo žijící pod hranicí chudoby (zdroj: vlastní zpracování dle Cumpliendo las metas del milenio 2012, 2013)

Mezi lety 1997-2001 procento obyvatelstva žijící pod úrovní chudoby pokleslo z 23,4 na 16,9 % a byl způsoben zvýšením minimálních mezd. V roce 2002 proběhl převrat, což způsobilo zvýšení míry nezaměstnanosti. Od roku 2004 pozorujeme snižující se procentuální zastoupení chudého obyvatelstva, které přichází se zavedením Rozvojových cílů tisíciletí. Implementace do politik a do programů na rozvoj země a obyvatelstva přináší s sebou klesající nezaměstnanost, lepší makroekonomickou výkonnost a zvyšující se tempo růstu. Rok 2009 a s ním spojené dopady ekonomické krize zpomalil proces snižování procenta obyvatelstva žijícího pod hranicí chudoby. Venezuela vytvořila v letech 1999-2012 3,8 milionů pracovních míst (Cumpliendo las metas del milenio 2012, 2013).

Graf 10: Míra nezaměstnanosti (zdroj: vlastní zpracování dle Cumpliendo las metas del milenio 2012, 2013)

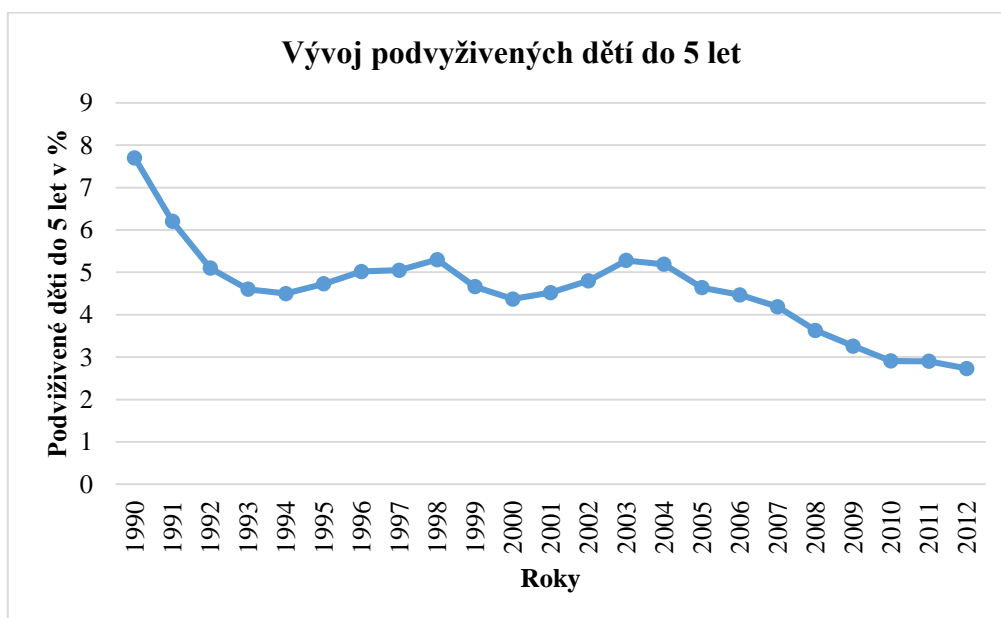
2.5.1 Vývoj v regionech Venezuely

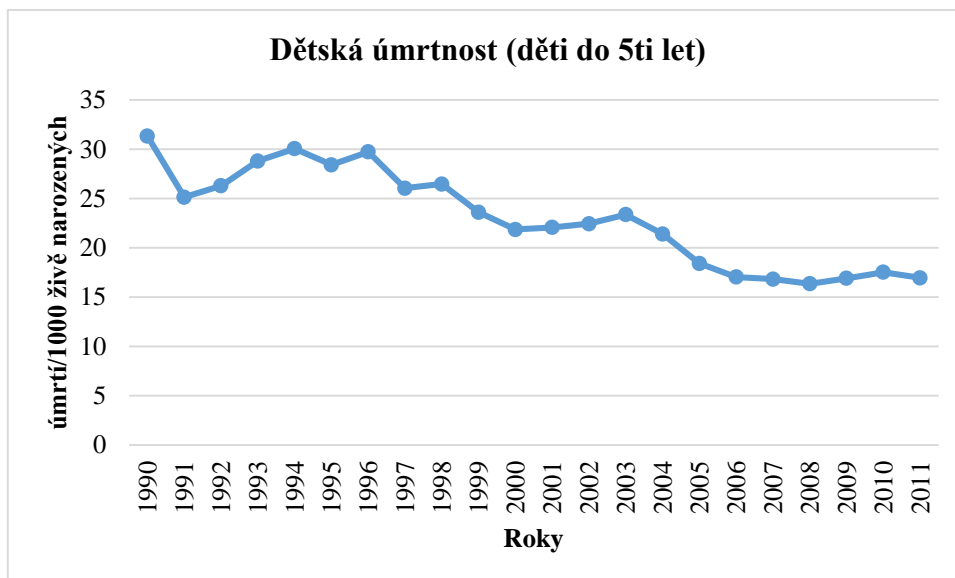
Graf 11: Vývoj v regionech Venezuely (Zdroj: Cumpliendo las metas del milenio 2012, 2013)

Na ose X je zaneseno procento lidí v extrémní chudobě, na ose Y vztah mezi daty z let 2003 a 2012 - procento lidí v extrémní chudobě v roce 2012/rokem 2003. Pokud je podíl úrovně vyšší než 1, procento lidí v extrémní chudobě v roce 2012 převyšuje nad 2003. Graf vyjadřuje relativní zlepšení ve srovnání extrémní chudoby mezi lety 2003 a 2012, většina regionů byla schopna snížit počet lidí v extrémní chudobě na více než polovinu. Pouze třem regionům se nepodařilo snížit chudobu na polovinu; jsou tedy na ose Y nad hranicí 0,5: Monagas, Delta Amacuro a Apure. v těchto oblastech došlo k nárůstu nezaměstnanosti, a proto se procento lidí v extrémní chudobě nesnížilo tak rapidně jako v jiných regionech Venezuely. Míra nezaměstnanosti v regionu Apure činila do roku 2003 11,77 %. V roce 2012 se zvýšila na 13,19 % (Cumpliendo las metas del milenio 2012, 2013).

Čtvrtý rozvojový cíl milénia byl stanoven jako snížení o dvě třetiny míry úmrtnosti u dětí mladších 5 let prostřednictvím zlepšováním a investicemi do zdravotnických systémů a prevence nemocí (United Nations, 2008). Graf 12 sleduje vývoj procenta podvyživených dětí a dětské úmrtnosti v regionu. Se zavedením MDGs sledujeme klesající trend procenta podvyživených dětí, což značí úspěšnou implementaci rozvojových politik v regionu.

Graf 12: Vývoj podvyživených dětí do 5 let (zdroj: vlastní zpracování dle Knoema, 2016)

Graf 13: Vývoj dětské úmrtnosti dětí do 5 let (zdroj: vlastní zpracování dle Knoema, 2016)

Dětská úmrtnost 1990-2011 se snížila z 31,34 úmrť/1000 živě narozených na 16,95, což činí pokles o 43,17 %. Aby bylo dosaženo splnění 4. cíle musí toto skóre činit 8,6 úmrť/1000 živě narozených (UN, 2008). Snížení dětské úmrtnosti proto nelze brát jako dostačující, v následujících letech by rozhodně rozvojová politika neměla stagnovat ve svém vývoji, nýbrž se snažit o dosažení ještě nižší úmrtnosti.

3 NÁVRHOVÁ ČÁST

Z analytické části vyplývá, že potravinová bezpečnost Venezuely i regionu Apure je ve velmi špatném stavu. Návrhová část bude věnována způsobům zlepšení zdejší situace.

Problém potravinové nedostatečnosti by se mohl řešit lepším využíváním ploch regionu. V rámci čtyř půdních regionů Apuré by bylo vhodné vypracovat na základě potenciálu každého půdního typu různá opatření a návrhy na zlepšení využití území. Půdy na větrných pláních mají velmi malý potenciál pro zemědělskou výrobu, protože zdejší kyselá půda je chudá na živiny a náchylná k erozi (Comerma,1971). Písčité plochy a duny taktéž nejsou vhodné pro zemědělské plochy. Využitelné by byly plochy s travnatým porostem, které jsou vhodné k využití jako pastviny. Avšak je třeba monitorovat a případně regulovat pastvu, protože nadměrná pastva může vést k další erozi a rozšiřování písčinych oblastí. Pro plochy, které mají pouze kyselou půdu, ale neobsahují písčité částice, by bylo vhodné využití patřičných hnojiv, které by umožnili produkci menšího množství plodin pro osobní potřebu obyvatelstva. Je také vhodné vysadit v okolí pastvin a případných zemědělských ploch porosty nižších dřevin, aby se větrnou erozí půda nezanášela pískem.

Náhorní plošiny tvoří odlehlé oblasti s chudými půdami. Dostatek srážek a dobré odvodnění při období srážek určitých oblastí má velký potenciál pro případnou zemědělskou činnost (Comerma,1971). Na zdejších půdách by se daly pěstovat při správném obdělávání a hnojení pěstovat plodiny jako je kukuřice, ovoce a zelenina. Avšak kvůli odlehlosti je vhodné vybudovat lepší infrastrukturu. Plošiny jsou využívány k chovu hospodářských zvířat a výrobě mléka a mléčných výrobků. Pro chov je vhodné vybudovat materiálního zázemí a měla by se udržovat genetická kvalita chovu pomocí křížením se stády z jiných lokalit.

Úrodné nivy v okolí řek jsou vhodné k pěstování plodin náročných na vodní zdroje. Vhodné je pěstování bavlny, rýže, citrusových plodů, banánů nebo kukuřice. Některé oblasti jsou pravidelně postihovány povodněmi. Zde by bylo vhodné využití odvodňovacích a přehradních systémů nebo zavlažovacích systémů pro lokality vzdálenější od zdrojů vody.

V podhorských oblastech se nachází deštné lesy, které rostou na velmi kvalitních půdách. Potenciál lesních porostů těchto oblastí je v těžbě dřeva, která by měla být trvale udržitelná - vykácené plochy by se měly znovu zalesňovat. Zemědělská produkce by zde měla být zaměřena na plodiny jako je kakao, káva nebo banány a jiné tropické ovoce.

Do zemědělství by se měly zavádět nové technologie, které zabraňují degradování půd, zlepšují jejich efektivnější využívání a výnosnost. Nejenom nové technologie by mohly pomoci k rozvoji zemědělství. Například vhodným hnojením by se zvýšil podíl živin v půdě, zavedením kvalitnějšího osiva by se zvýšil výnos na hektar. S výsadbou plodin odolnějších vůči škůdcům by zemědělci předcházeli zničeným úrodám, důležitá je však také šetrnost k přírodě a používání vhodných hnojiv nebo postřiků na plodiny. Nesprávné využívání hnojiv a postřiků by mohlo mít velice negativní vliv na stav životního prostředí.

Dotováním menších zemědělců a rodinných farem se může zvýšit podíl jejich produkce a mohli by investovat do svých podniků, které nemusí fungovat jen samozásobitelsky, ale mohly by i distribuovat potraviny do blízkého okolí. Dotace mohou být použity na lepší skladování potravin, čímž může být prodloužena jejich trvanlivost a kvalita. Kromě dotací může být využito odborných poradenských služeb pro zemědělce, které mohou být poskytovány nejen vládou ale i neziskovými organizacemi s cílem zvýšit informovanost a kvalifikaci osob pracujících v zemědělství.

Zlepšení potravinové dostupnosti by se dalo zajistit lepším přerozdělováním a distribucí potravin jak vyrobených v regionu Apure, tak v celé Venezuele. V případě nedostatku národních zdrojů by bylo vhodné přistoupit k exportu zboží a případně k potravinové pomoci. Situaci zhoršuje probíhající ekonomická krize způsobená snížením ceny ropy. Jelikož je Venezuela z převážné části financována a závislá právě na těchto příjmech, je rozdělování finančních prostředků a tudíž i nákup potravin velmi omezen. Je důležitá větší diverzifikace průmyslu, a snaha nalézt i jiné alternativy příjmů než z ropy. Orientací ekonomiky na alternativní zdroje příjmu by se krize v celé zemi mohla snížit a větší míra investic do zemědělství by mohla vyřešit část potravinové krize.

Snížení počtu obyvatelstva žijících pod hranicí chudoby je spjato se zvýšením zaměstnanosti. Snížení nezaměstnanosti v regionu Apure by mohlo být dosaženo zatraktivněním tohoto regionu pro případné venezuelské investory různými pobídkami nebo dotacemi pro investování právě v tomto regionu či zvýšením vzdělanosti obyvatel. Venezuela odrazuje zahraniční investory vyvlastňováním a zestátňováním půd, z toho důvodu by se státní správa měla zaměřit na podporu soukromých vlastnických práv. Situaci by mohla zlepšit i případná pozemková reforma, při které by menší zemědělci mohli nabít do vlastnictví větší množství půdy, díky kterému by mohli efektivněji a ve větším množství produkovat potraviny. Pro investiční prostředí je důležitá také politická stabilita. Stabilnější vláda vystupuje důvěryhodněji a dokáže lépe organizovat své aktivity a komunikovat vnitrostátně i mezistátně. S tím je také spojen boj proti korupci, kdy nezkorumpovaný úředník přerozděluje zdroje spravedlivěji a efektivněji, jako například potřebnou potravinovou pomoc.

Infrastruktura hraje velmi důležitou roli při rozvoji regionu. Vybudováním dostačující a moderní infrastruktury by bylo možné lépe území zásobovat nejen potravinami ale i jiným zbožím. Podél cest by mohly vznikat zemědělské a zpracovatelské podniky s napojením na větší města.

Počet podvyživeného obyvatelstva a dětské úmrtnosti by se dal snížit zvýšením počtu a zlepšením zdravotnických zařízení a posílením zdravotnického systému. Dále také zavedením výživných programů pro matky s dětmi a zlepšení sítě sociálního zabezpečení. Pomoci by mohlo zavedení potravinových programů ve školách, které může přinést žákům vyváženou stravu bez skrytého hladu. Cenová dostupnost a vysoká energetická hodnota potravin by měla významným dílem přispět ke snížení podvyživeného obyvatelstva.

ZÁVĚR

Bakalářská práce je zaměřena na analýzu potravinové bezpečnosti ve venezuelském regionu Apure. Potravinová bezpečnost je základní složkou politiky státu a je nezbytné, aby jí vláda věnovala dostatek pozornosti. Problém potravinové nedostatečnosti postihl Venezuelu ke konci roku 2014 spolu s ekonomickou krizí, která se od daného roku neustále prohlubuje. Krize je způsobena poklesem cen ropy na světových trzích, přičemž značná část Venezuelského hospodářství je založena právě na ziscích z petrochemického průmyslu. Zemi navíc v průběhu roku 2016 postihla energetická krize s výpadky elektrického proudu z důvodu extrémního sucha a poklesem hladin ve vodních elektrárnách.

Literární rešerše je věnována vysvětlením pojmů potravinová bezpečnost, její složky a faktory, které je ovlivňují. Další složkou rešerše je podvýživa a její měření, Index globální potravinové bezpečnosti, politika FAO v Latinské Americe, Rozvojové cíle tisíciletí a definice ekonomické krize.

Analytická část je věnována analýze povrchu regionu, ekonomické krize ve Venezuele, indikátorů Indexu globální potravinové bezpečnosti a zhodnocení implementace Rozvojových cílů tisíciletí, které zohledňuje vývoj indikátorů do roku 2012, do kterého byla data v době zpracovávání práce dostupná.

Z provedených analýz vyplývá, že stav potravinové bezpečnosti neodpovídá současným potřebám populace, což může mít do budoucna vliv na počet podvyživených lidí, dětskou úmrtnost nebo na podíl obyvatelstva žijícího pod hranicí chudoby.

Poslední návrhová část se věnuje návrhům na zlepšení situace a implementace opatření v regionu Apure. Problém potravinové nedostatečnosti by se mohl řešit lepším využíváním ploch regionu na základě jejich potenciálu. Velmi důležité je také efektivní přerozdělování potravin mezi obyvatelstvo a snaha najít alternativní příjmy, ze kterých by bylo možné snížení ekonomické krize.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Literární zdroje

1. FAO. Rome Prosineclaration on World Food Security and World Food Summit Plan of Action. World Food Summit 13-17 November 1996. Rome
2. KUNA, Zbyněk. Demografický a potravinový problém světa. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. ISBN 978-80-7357-588-5.
3. LAWRENCE, George, LYONS, Kristen, WALLINGTON, Tabatha. Food security, Nutrition and Sustainability. New York: Earthscan, 2010. ISBN 978-90-481-2952-2.
4. LUKÁŠKOVÁ, Eva, Jana BILÍKOVÁ, Zdeněk MÁLEK a Vladimír ŠEFČÍK. Potravinová (ne)bezpečnost. Vydání první. Praha: Academia, 2014. ISBN 978-80-7454-463-7.
5. ŠERÝ, Vladimír a Ondrej BÁLINT. Tropická a cestovní medicína. Praha: Medon., 1998. ISBN 80-902122-4-7.
6. United Nations. Report of the World Food Conference, Rome 5-16 November 1974. New York.
7. ZEMAN, Petr. Česká bezpečnostní terminologie: výklad základních pojmů. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2002. ISBN 80-210-3037-2.

Internetové zdroje

1. An Introduction to the Basic Concepts of Food Security. FAO [online]. 2008 [cit. 2015-11-30]. Dostupné z: <http://www.fao.org/docrep/013/al936e/al936e00.pdf>.
2. BAJAGAI, Yadav Sharma. Basic Concepts of Food Security: Definition, Dimensions and Integrated Phase Classification. In: Food and Environment [online]. 2013 [cit. 2016-03-10]. Dostupné z: <http://www.foodandenvironment.com/2013/01/basic-concept-of-food-security.html>.
3. Co to je inflace? ČNB [online]. 2016 [cit. 2016-04-10]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/faq/co_to_je_inflace.html.
4. Co to je, když se řekne "deflace". Finance [online]. 2004 [cit. 2016-04-10]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/zpravy/finance/42751-co-to-je-kdyz-se-rekne-deflace/>.
5. Comerma G., J. A. a O. Luque M. Los principales suelos y paisajes del estado Apure. Agronomía Tropical [online]. 1971, 21(5) [cit. 2016-05-13] Dostupné z: http://sian.inia.gob.ve/repositorio/revistas_ci/Agronomia%20Tropical/at2105/arti/comerma_j2.html.
6. Crude Oil (petroleum); Dated Brent Daily Price. Index mundi [online]. 2016 [cit. 2016-05-18]. Dostupné z: <http://www.indexmundi.com/commodities/?commodity=crude-oil-brent&months=300>
7. CUMPLIENDO LAS METAS DEL MILENIO 2012: REPÚBLICA BOLIVARIANA DE VENEZUELA [online]. In: . Caracas, 2013, s. 140 [cit. 2016-04-13]. ISBN 980-6456-12-2. Dostupné z: <http://www.undp.org/content/undp/en/home/librarypage/mdg/mdg-reports/lac-collection.html>
8. Economic crisis. Business dictionary [online]. 2016 [cit. 2016-04-10]. Dostupné z: <http://www.businessdictionary.com/definition/economic-crisis.html>.

9. Energy Crisis. Energy-101 [online]. 2015 [cit. 2016-04-10]. Dostupné z: <http://www.energy-101.org/topics/choose-topic/definitions/energy-crisis>.
10. Es Venezuela mapas: Apure. 800guia.com: esvenezuela.com [online]. 2016 [cit. 2016-04-29]. Dostupné z: <http://www.800guia.com/esvenezuela/mapas/apure.jpg>.
11. FAO Regional Office for Latin America and the Caribbean. FAO [online]. 2008 [cit. 2016-02-10]. Dostupné z: <http://www.fao.org/americas/programas-y-proyectos/en/>.
12. FAO. Country Pasture/Forage Resource Profiles: BOLIVARIAN REPUBLIC OF VENEZUELA [online]. 2006, s. 19 [cit. 2016-04-29]. Dostupné z: [http://www.fao.org/ag/agp/agpc/doc/counprof/PDF %20files/Venezuela_English .pdf](http://www.fao.org/ag/agp/agpc/doc/counprof/PDF%20files/Venezuela_English.pdf).
13. FAO: Monitoring hunger: Indicators at global and subnational levels, [online] 2013 [Cit. 2016-04-02] Dostupné z: <http://www.fao.org/docrep/013/am070e/am070e00.pdf>.
14. FAO: Regional Office for Latin America and the Caribbean: Venezuela and FAO create SANA, a new cooperation programme to eliminate hunger [online]. 2015 [cit. 2016-04-06]. Dostupné z: <http://www.fao.org/americas/noticias/ver/en/c/283757/>.
15. FAO: The State of Food Insecurity in the World [online] 2001. [Cit. 2016-04-01] [cit. 2016-03-10]. Dostupné z: <http://www.fao.org/docrep/003/y1500e/y1500e00.html>.
16. FAO: The State of Food Insecurity in the World [online] 2014. [Cit. 2016-04-01] Dostupné z: <http://www.fao.org/3/a-i4030e.pdf>.
17. Financial Crisis. Investopedia [online]. 2016 [cit. 2016-04-10]. Dostupné z: <http://www.investopedia.com/terms/f/financial-crisis.asp>.
18. Food security indicators. FAO [online]. 2016 [cit. 2016-03-29]. Dostupné z: http://www.fao.org/economic/ess/ess-fs/ess-fadata/en/#.VyBt4PmLRD_.
19. Food security. WHO [online]. 1996 [cit. 2015-11-30]. Dostupné z: <http://www.who.int/trade/glossary/story028/en/>.

20. Global Food Crisis. Planetsave [online]. 2011 [cit. 2016-05-18]. Dostupné z: <http://planetsave.com/2011/10/29/global-food-crisis-global-crisis-series/>.
21. Global Food Security Index: Venezuela. Knoema [online]. 2016 [cit. 2016-05-13]. Dostupné z: <https://knoema.com/GFSIEIU2015R1/global-food-security-index-2015?country=1001060-venezuela>.
22. Household food security and community nutritions. FAO [online]. 2010 [cit. 2016-03-27]. Dostupné z: http://www.fao.org/ag/agn/nutrition/household_en.stm.
23. Indicators for monitoring hunger at global and subnational levels. In: Monitoring hunger: Indicators at global and subnational levels [online]. FAO, 2016, s. 6 [cit. 2016-04-27]. Dostupné z: <http://www.fao.org/docrep/013/am070e/am070e00.pdf>.
24. Information about Venezuela: Political division. Embassy of the Bolivarian Republic of Venezuela in Finland. [online]. 2015 [cit. 2016-04-10]. Dostupné z: <http://embavene.fi/aboutvenezuela.html>.
25. Koncepční rámec pro zabezpečení potravin [obrázek]. In: SMITH, Lisa C. Keynote Paper: The use of household expenditure surveys for the assessment of food insecurity. In: Measurement and Assessment of Food Deprivation and Undernutrition [online]. Washington, DC, 2003 [cit. 2016-03-29]. Dostupné z: <http://www.fao.org/docrep/005/Y4249E/y4249e08.html>.
26. Methodology. Global Food Security Index [online]. 2015 [cit. 2016-04-15]. Dostupné z: <http://foodsecurityindex.eiu.com/Home/Methodology>
27. MILEROVÁ PRÁŠKOVÁ, Dagmar. Proč jedna miliarda hladoví?: Fakta a mýty. Glopolis [online]. 2011, 8 [cit. 2016-03-27]. Dostupné z: <http://glopolis.org/cs/clanky/proc-jedna-miliarda-hladovi/>
28. Podvýživa v Evropě. The European Food Information Council [online]. 2011 [cit. 2016-03-26]. Dostupné z: <http://www.eufic.org/article/cs/artid/Time-to-recognise-malnutrition-Europe/>.
29. Population of Venezuela. Index Mundi [online]. 2015 [cit. 2016-04-29]. Dostupné z: <http://www.indexmundi.com/g/g.aspx?v=21&c=ve&l=en>.

30. Resultados por Entidad Federal y Municipio del Estado Apure. In: XIV CENSONACIONAL DE POBLACIÓN Y VIVIENDA [online]. REPÚBLICA BOLIVARIANA DE VENEZUELA: INSTITUCIÓN NACIONAL DE ESTADÍSTICA, 2014, s. 95 [cit. 2016-04-29]. Dostupné z: <http://www.ine.gov.ve/documentos/Demografia/CensodePoblacionyVivienda/pdf/apure.pdf>.
31. SMITH, Lisa C. Keynote Paper: The use of household expenditure surveys for the assessment of food insecurity. In: Measurement and Assessment of Food Deprivation and Undernutrition [online]. Washington, DC, 2003 [cit. 2016-03-29]. Dostupné z: <http://www.fao.org/docrep/005/Y4249E/y4249e08.html>.
32. The Millenium Development Goals Report 2008. United Nations Department of Economic and Social Affairs (DESA), 2008, New York. ISBN 978-92-1-101173-9. Dostupné z: [http://www.un.org/millenniumgoals/2008highlevel/pdf/newsroom/mdg %20reports/MDG_Report_2008_ENGLISH.pdf](http://www.un.org/millenniumgoals/2008highlevel/pdf/newsroom/mdg%20reports/MDG_Report_2008_ENGLISH.pdf).
33. The State of Food Insecurity in the World: Meeting the 2015 international hunger targets: taking stock of uneven progress [online]. Rome 2015: FAO, 2015 [cit. 2016-03-26]. ISBN 978-92-5-108785-5. Dostupné z: <http://www.fao.org/3/a-i4646e.pdf>.
34. The World Factbook: Venezuela. CIA [online]. 2016 [cit. 2016-04-16]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ve.html>.
35. Undernourishment around the world. FAO. The state of 2000 food insecurity in the world [online]. 2000, s. 32 [cit. 2016-03-26]. ISBN 92-5-104479-1. Dostupné z: <ftp://ftp.fao.org/docrep/fao/x8200e/x8200e00.pdf>.
36. Venezuela - Agriculture. Encyclopedia of the Nations [online]. 2007 [cit. 2016-05-16]. Dostupné z: <http://www.nationsencyclopedia.com/Americas/Venezuela-AGRICULTURE.html>
37. Venezuela facts and figures. OPEC [online]. 2015 [cit. 2016-04-28]. Dostupné z: http://www.opec.org/opec_web/en/about_us/171.html.

38. Venezuela Inflation Rate. Trade economics [online]. 2016 [cit. 2016-04-28]. Dostupné z: <http://www.tradingeconomics.com/venezuela/inflation-cpi>.
39. Venezuela míří k inflaci přes tisíc procent. Už to není recese, ale deprese, upozorňují ekonomov. Hospodářské noviny [online]. 2016 [cit. 2016-04-28]. Dostupné z: <http://byznys.ihned.cz/c1-65247570-venezuela-miri-k-inflaci-pres-tisic-procent-uz-to-neni-recese-ale-deprese-upozornuji-ekonomove>.
40. Venezuela. Global Food Security Index [online]. 2016 [cit. 2016-05-13]. Dostupné z: <http://foodsecurityindex.eiu.com/Country/Details#Venezuela>.
41. Venezuela: Prospects for U.S. Agricultural Exports. Foreign Agricultural Service [online]. 2013 [cit. 2016-05-16]. Dostupné z: <http://www.fas.usda.gov/data/venezuela-prospects-us-agricultural-exports>
42. Venezuela: Země s největšími zásobami ropy, kde i místo ve frontě je na příděl. Hospodářské noviny [online]. 2015 [cit. 2016-04-28]. Dostupné z: <http://byznys.ihned.cz/c1-63462560-venezuela-zeme-s-nejvetsimi-zasobami-ropy-kde-i-misto-ve-fronte-je-na-pridel>.
43. Venezuela's plan to save energy during the drought: three-day weekends. The Guardian [online]. 2016 [cit. 2016-04-28]. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/world/2016/apr/07/venezuelas-drought-energy-plan-long-weekends-nicolas-maduro>.
44. VOŘÍŠEK, Martin. Důvody poklesu ceny ropy. In: o energetice [online]. 2015 [cit. 2016-04-28]. Dostupné z: <http://oenergetice.cz/ropa/duvody-poklesu-ceny-ropy>.
45. What's behind Venezuela's economic woes? BBC [online]. 2014 [cit. 2016-04-28]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-latin-america-25745959>.
46. Žádné pivo, výpadky proudu a volné pátky. Situace ve Venezuele se zhoršuje. Hospodářské noviny [online]. 2016 [cit. 2016-04-30]. Dostupné z: <http://byznys.ihned.cz/c1-65264630-zadne-pivo-vypadky-proudu-a-volne-patky-situace-ve-venezuele-se-zhorsuje>.

SEZNAMY

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Koncepční rámec pro zabezpečení potravin (vlastní zpracování dle Smith, 2003)	11
Obrázek 2: Import zemědělských komodit do Venezuely (Zdroj: vlastní zpracování na základě Foreign Agricultural Service, 2013)	24
Obrázek 3: Mapa územního členění Apure (Zdroj: 800guia.com, 2016).....	25
Obrázek 4: Inflace ve Venezuele 2014-2016 (Zdroj: Trade economics, 2016).....	28
Obrázek 5: Věková pyramida Venezuely v roce 2014 (Zdroj: Index mundi, 2015)	30
Obrázek 6: Věková pyramida regionu Apure v roce 2011 (Zdroj: Institucionacional de estadística República Bolivariana De Venezuela, 2014)	31

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Počet podvyživených (miliony) a výskyt (%) podvýživy mezi lety 1990 a 2016 (Zdroj: vlastní zpracování na základě FAO, 2015).....	18
Tabulka 2: Vývoj a extrapolace počtu obyvatel ve Venezuele v letech 2000-2020 (Zdroj: vlastní zpracování dle Index Mundi, 2015).....	29
Tabulka 3: Vývoj a extrapolace počtu obyvatel v regionu Apure v letech 1990-2031 (Zdroj: vlastní zpracování dle Institucionacional de estadística República Bolivariana De Venezuela, 2014)	30

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Faktory ovlivňující potravinovou bezpečnost (zdroj: vlastní interpretace dle Lukášová a kol., 2014).....	15
Graf 2: Objem importovaného zboží (zdroj: Foreign Agricultural Service, 2013)	25
Graf 3: Vývoj cen ropy (Zdroj: vox, 2015)	27
Graf 4: Podíl populace pod hranicí chudoby (Zdroj: vlastní zpracování dle Knoema, 2016)	32
Graf 5: Veřejné výdaje na výzkum a vývoj zemědělství (Zdroj: vlastní zpracování dle Knoema, 2016).....	34
Graf 6: Politická stabilita (zdroj: vlastní zpracování dle Knoema, 2016)	34
Graf 7: Městská absorpční kapacita (Zdroj: vlastní zpracování dle Knoema, 2016)	35
Graf 8: Potravinová bezpečnost ve Venezuele (zdroj: vlastní dle Knoema, 2016)	36
Graf 9: Obyvatelstvo žijící pod hranicí chudoby (zdroj: vlastní zpracování dle Cumpliendo las metas del milenio 2012, 2013)	37
Graf 10: Míra nezaměstnanosti (zdroj: vlastní zpracování dle Cumpliendo las metas del milenio 2012, 2013).....	38
Graf 11: Vývoj v regionech Venezuely (Zdroj: Cumpliendo las metas del milenio 2012, 2013)	38
Graf 12: Vývoj podvyživených dětí do 5 let (zdroj: vlastní zpracování dle Knoema, 2016)	39
Graf 13: Vývoj dětské úmrtnosti dětí do 5 let (zdroj: vlastní zpracování dle Knoema, 2016).....	40

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

CIA	Ústřední zpravodajská služba (Central Intelligence Agency)
CELAC	Společenství latinskoamerických a karibských států Comunidad de Estados Latinoamericanos y Caribeños
ČNB	Česká národní banka
GFSI	Index globální potravinové bezpečnosti Global food security index
FAO	Organizace pro výživu a zemědělství (Food and Agriculture Organization)
MDG	Rozvojové cíle tisíciletí (Millennium Development Goals)
MMF (IMF)	Mezinárodní měnový fond (International Monetary Fund)
OPEC	Organizace zemí vyvážejících ropu (Organization of the Petroleum Exporting Countries)
OSN (UN)	Organizace spojených národů (United Nations)
PPS	Purchasing power standart
SANA	Regionální program třístranné spolupráce Venezuela-FAO pro Latinskou Ameriku a karibskou oblast (Regional Programme of Triangular Cooperation Venezuela-FAO for Latin America and the Caribbean)
USA	Spojené státy americké (United States of America)
WHO	Světová zdravotnická organizace (World Health Organisation)

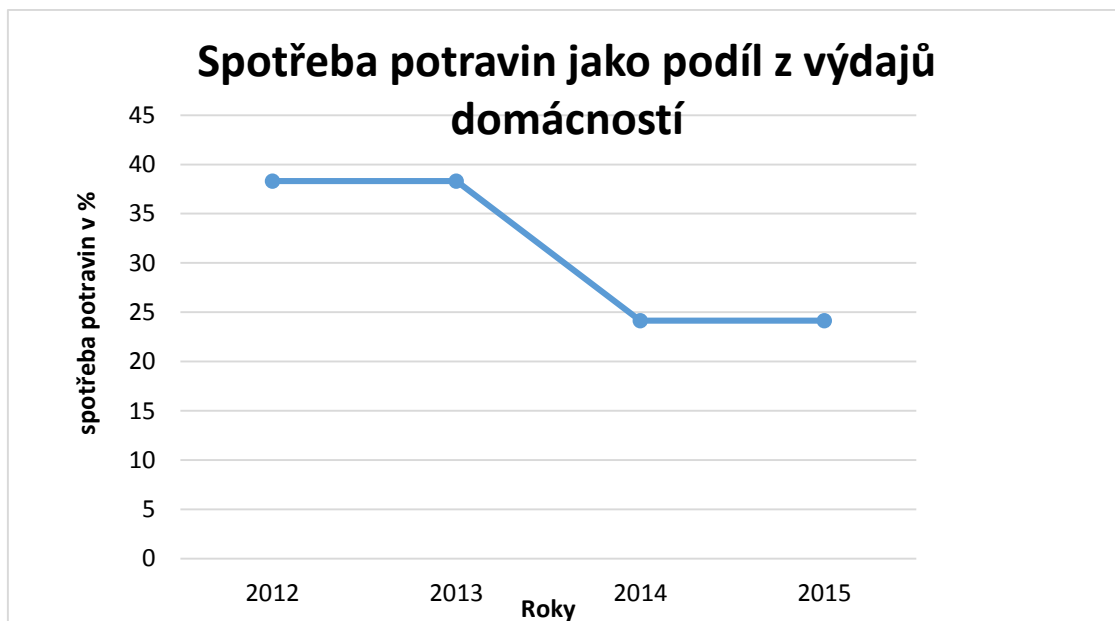
PŘÍLOHY

SEZNAM PŘÍLOH:

Příloha 1: Vývoj ceny ropy v letech 1999-2016 (zdroj:vlastní zpracování na základě Index mundi, 2016).....	54
Příloha 2: Graf spotřeby potravin jako podíl z výdajů domácností (zdroj: vlastní zpracování dle Knoema, 2016)	55
Příloha 3: Rozdělení povrchu regionu Apure (zdroj: Comerma,1971)	55

Období	Cena ropy za barel	Období2	Cena ropy za barel2
Prosinec 1999	25.48	Červenec 2013	107.72
Červenec 2000	28.51	Srpen 2013	110.96
Prosinec 2000	25.28	Září 2013	111.62
Červenec 2001	24.54	Říjen 2013	109.48
Prosinec 2001	18.60	Listopad 2013	108.08
Červenec 2002	25.77	Prosinec 2013	110.63
Prosinec 2002	28.52	Červenec 2014	106.98
Červenec 2003	28.40	Září 2014	97.34
Prosinec 2003	29.88	Říjen 2014	87.27
Červenec 2004	38.37	Listopad 2014	78.44
Prosinec 2004	39.65	Prosinec 2014	62.16
Červenec 2005	57.58	Leden 2015	48.42
Prosinec 2005	56.75	Únor 2015	57.93
Červenec 2006	73.90	Duben 2015	59.39
Prosinec 2006	62.31	Květen 2015	64.56
Červenec 2007	77.20	Červen 2015	62.35
Prosinec 2007	91.45	Červenec 2015	55.87
Červenec 2008	133.90	Srpen 2015	46.99
Prosinec 2008	41.58	Září 2015	47.23
Červenec 2009	64.92	Říjen 2015	48.12
Prosinec 2009	74.67	Listopad 2015	44.42
Červenec 2010	74.74	Prosinec 2015	37.72
Prosinec 2010	91.80	Leden 2016	30.80
Červenec 2011	116.46	Únor 2016	33.20
Prosinec 2011	107.97	Březen 2016	39.07
Červenec 2012	103.14	Duben 2016	42.25
Prosinec 2012	109.64		

Příloha 1: Vývoj ceny ropy v letech 1999-2016 (zdroj:vlastní zpracování na základě Index mundi, 2016)

Příloha 2: Graf spotřeby potravin jako podíl z výdajů domácností (zdroj: vlastní zpracování dle Knoema, 2016)

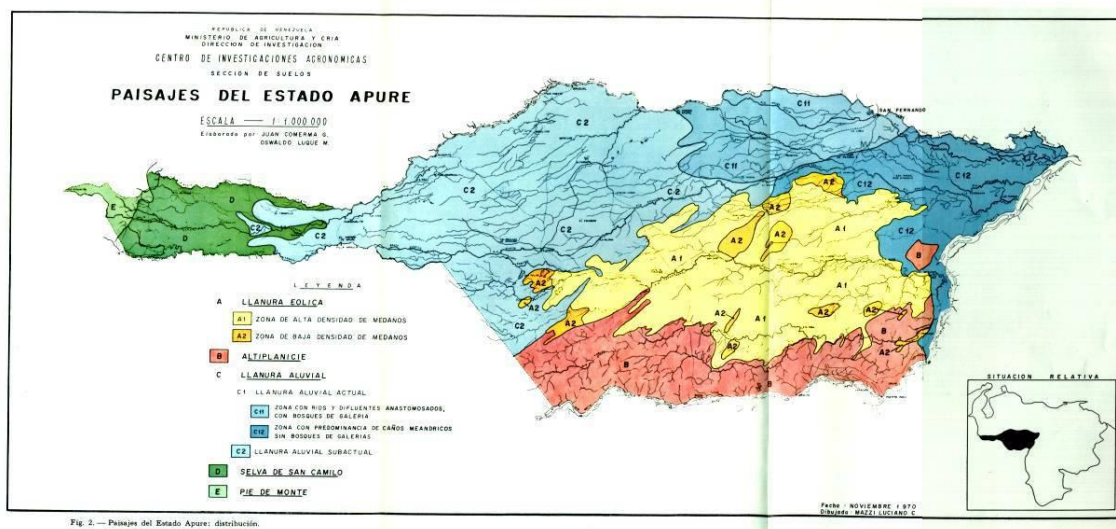

Fig. 2. — Paisajes del Estado Apure: distribución.

Příloha 3: Rozdělení povrchu regionu Apure (zdroj: Comerma, 1971)